

HİTİT İLAHİYAT DERGİSİ

Hitit Theology Journal

e-ISSN: 2757-6949

Cilt | Volume 23 • Sayı | Number 1

Haziran | June 2024

Tevrat'ın Bereşit/Yaratılış Bölümünün İlk Ayetlerinin Taamim Sembolleriyle Okunuşunun Müzikal Analizi

Musical Analysis of the Recitation of the First Verses of the Genesis/Bereshit Chapter in the Torah with Taamim Symbols

Mustafa TOPŞİR

Dr. Öğr. Üyesi | Assist. Prof.

Giresun Üniversitesi, İslam Tarihi ve Sanatları Bölümü, Türk Din Musikisi
Giresun University, Department of Islamic History and Arts, Turkish Religious Music
Giresun, Türkiye

mustafa.topsir@giresun.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-8036-196X>

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü | Article Type: Araştırma Makalesi | Research Article

Geliş Tarihi | Received: 13.02.2024

Kabul Tarihi | Accepted: 11.05.2024

Yayın Tarihi | Published: 30.06.2024

Atıf | Cite As

Topşir, Mustafa. "Tevrat'ın Bereşit/Yaratılış Bölümünün İlk Ayetlerinin Taamim Sembolleriyle Okunuşunun Müzikal Analizi". *Hitit İlahiyat Dergisi* 23/1 (2024), 195-239. <https://doi.org/10.14395/hid.1436680>.

Değerlendirme: Bu makalenin ön incelemesi iki iç hakem (editörler - yayın kurulu üyeleri) içerik incelemesi ise iki dış hakem tarafından çift taraflı kör hakemlik modeliyle incelendi.

Benzerlik taraması yapılarak (Turnitin) intihal içermediği teyit edildi.

Etik Beyan: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Etik Bildirim: ilafdergi@hitit.edu.tr | <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hid/policy>

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Review: Single anonymized - Two Internal (Editorial board members) and Double anonymized - Two External Double-blind Peer Review
It was confirmed that it did not contain plagiarism by similarity scanning (Turnitin).

Ethical Statement: It is declared that scientific and ethical principles have been followed while conducting and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Complaints: ilafdergi@hitit.edu.tr | <https://dergipark.org.tr/en/pub/hid/policy>

Conflicts of Interest: The author(s) has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author(s) acknowledge that they received no external funding to support this research.

Copyright & License: Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.

Musical Analysis of the Recitation of the First Verses of the Genesis/Bereshit Chapter in the Torah with Taamim Symbols

Abstract

Our study focuses on the recitation of the first verse of the Genesis/Bereshit chapter in the Torah, the holy book of Judaism and Christianity, with Taamim symbols. Taamim symbols, dating back to ancient times, are markings placed above or below sacred texts. These symbols generally denote a melodic sequence formed by two or more notes, rather than a single note. In our study, the first verse of the Genesis chapter, which is significant from both Jewish and Christian perspectives, has been transcribed into notation and analyzed comparatively with the Turkish music system. When examining the academic landscape of Türkiye, particularly in the field of Turkish Religious Music, it is observed that the music or musical recitations found in the sanctuaries of Semitic religions are not adequately addressed. These studies typically consist of postgraduate theses or articles derived from these theses, primarily contributed by M. Safa Yeprem and his students. Our study is significant as it will be the first to examine the musical recitation of the Torah and fill this gap in the field. Furthermore, our study is the first to explore the application of Taamim symbols to the recitation of sacred texts. The origin of Taamim symbols dates back to ancient times, and like the Neumatic notation system, these symbols guide the reader. The difference between Taamim symbols and the Neumatic notation system is that Taamim symbols represent a melodic sequence rather than a single note. These symbols are markings placed above or below words in sacred texts, each symbol indicating a distinct melodic sequence. Moreover, variations exist in the melodic sequences of these symbols within Ashkenazi and Sephardic cultures, and the symbols we are examining belong to the Sephardic Jewish culture, which sought refuge in the Ottoman Empire to escape European persecution. Therefore, there is no record of how Ashkenazi Jews interpret Taamim symbols. Hence, a comparative study with the Sephardic Jewish tradition is necessary. In a study conducted by M. Recai Çiftçi on the musical analysis of sacred recitations, the recitations of Armenians, Greeks, and Muslims were comparatively examined in terms of pitch and interval consistency, melodic structure in prolonged syllables, and duration of pauses. However, Jewish sacred text recitation was not included in this study. Our study will fill a significant gap by comparatively analyzing the recitation of Sephardic Jews with the Turkish music system. To examine existing studies on Jewish sacred text recitation, various keywords were identified, and searches were conducted in internet databases and various online libraries in Turkish, English, and German languages. However, it was observed that there are no studies on the musical expression of Jewish sacred text recitation. Additionally, studies on Taamim symbols are scarce, and existing studies mainly consist of brief historical information. Following the literature review, a recording of the first verses of the Genesis chapter from the sacred book was obtained from Rabbi David Sevi of the Şişli Bet-Israel Synagogue. To compare this recitation with Turkish music, the recording was transcribed into notation using the Mus2 notation program. Ornamentations made by the reader during performance were indicated on the notation. Additionally, decibel (dB) values were provided on the fourth line of the notation to show the pitch values during recitation and on the fifth line to indicate the emphasis made by the reader. Computer-aided programs were used to show cent and decibel values and to ensure that the research yielded more scientific and reliable results. After completing the notation process, the recording was analyzed in terms of pitch, interval usage, melodic structure in prolonged syllables, and duration of pauses. In postgraduate studies and articles in the field of Turkish Religious Music, we observe the use of the four-line notation technique. However, in our study, the five-line notation technique was employed. The five-line notation technique has been used in postgraduate theses and articles derived from these theses in the field of Turkish Religious Music until now. We believe that the five-line notation technique should be used in future notation studies as well.

Keywords: Religious Music, Jewish Religious Music, Taamim, Torah, Genesis.

Tevrat'ın Bereşit/Yaratılış Bölümünün İlk Ayetlerinin Taamim Sembolleriyile Okunuşunun Müzikal Analizi

Öz

Çalışmamız Yahudi ve Hristiyan kutsal kitabı olan Tevrat'ın Bereşit/Yaratılış bölümünde yer alan ilk ayetin Taamim sembolleri üzerine okunmasını ele almaktadır. Kökeni çok eskilere dayanan Taamim sembolleri kutsal metinlerin üstüne veya altına konan birtakım işaretlerdir. Bu işaretler genellikle bir notayı değil, iki veya daha fazla notanın oluşturduğu melodik bir seyri ifade etmektedir. Çalışmamızda hem Yahudilik hem de Hristiyanlık açısından önemli olan Eski Ahit'in Yaratılış bölümünün ilk ayeti notaya alınmış ve Türk müziği sistemi ile karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Türk Din Musikisi anabilim dalında ve ülkemizdeki diğer lisans/lisansüstü eğitim veren kurumlara baktığımızda, semâvî dinlerin mabetlerinde yer alan müziğin veya müzikal okuyuşların yeterince ele alınmadığı görülmektedir. Bu çalışmalar genellikle M. Safa Yeprem ve öğrencilerinin ortaya koyduğu lisansüstü tezler veya bu tezlerden türetilmiş olan makalelerdir. Çalışmamız ilk defa Tevrat'ın müzikal anlamda okunuşunun inceleneyecek olması ve alanla alakalı bu boşluğu dolduracak olması sebebiyle önemlidir. Bununla birlikte çalışmamız, Taamim adı verilen sembollerin kutsal kitap okuyuşu üzerinde uygulanmasına dair ilk çalışmadır. Taamim sembollerinin kökeni çok eski zamanlara kadar gitmektedir ve bu semboller tıpkı

Neumatik nota sisteminde olduğu gibi okuyucuyu yönlendirmektedir. Taamim sembollerinin Neumatik nota sisteminden farkı ise bu sembollerin bir notayı değil melodik seyri ifade etmesidir. Bu semboller kutsal metinlerde kelimelerin üstüne veya altına konan işaretlerdir ve her sembolün ayrı bir melodik seyri vardır. Bununla birlikte Aşkenaz ve Seferad kültüründe bu sembollerin melodik seyirlerinde farklılıklar bulunmaktadır ve ele aldığımız semboller Avrupa zulmünden kaçıp Osmanlı İmparatorluğu'na sığınan Seferad Yahudi kültürüne aittir. Dolayısıyla Aşkenaz Yahudilerinin Taamim sembollerini nasıl yorumladıklarına dair elimizde bir kayıt yoktur. Bu sebeple bu konuda da bir çalışmanın yapılması ve Seferad Yahudi geleneğiyle karşılaştırılması gerekmektedir. Kutsal kitap okuyuşunun müzikal analizine dair M. Recai Çiftçi tarafından yapılan çalışmada Ermeni, Rum ve Müslümanların kutsal kitap okuyuşları perde ve aralık tutarlılıkları, uzayan hecelerdeki melodik yapı ve susma süreleri yönleriyle karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Bu çalışmaya Yahudi kutsal metin okuyuşu dahil edilmemiştir. Bizim çalışmamız, Seferad Yahudilerinin kutsal kitap okuyuşunun Türk müziği sistemiyle karşılaştırmalı olarak ele alınacak olması sebebiyle önemli bir boşluğu doldurmuş olacaktır. Literatürde Yahudi kutsal metin okuyuşuna dair çalışmaları incelemek amacıyla çeşitli anahtar kelimeler belirlenerek Türkçe, İngilizce ve Almanca dillerinde internet veri tabanlarında ve çeşitli çevrimiçi kütüphanelerde taramalar yapılmıştır. Bu çalışmalar incelendiğinde Yahudi kutsal kitap okuyuşunun müzikal ifadesine dair herhangi bir çalışmanın yer almadığı göze çarpmaktadır. Ayrıca Taamim sembollerine dair çalışmaların da epeyce az olduğunu ve var olan çalışmaların da çok kısa tarihsel bilgilerden ibaret olduğunu söylemek mümkündür. Literatür taramasının ardından kutsal kitabın Bereşit (Yaratılış) bölümünün ilk ayetlerinin olduğu bir kayıt, tarafımızca Şişli Bet-İsrail Sinagogu hahamı David Sevi'den alınmıştır. Bu okuyuşun Türk müziği ile mukayesesinin yapılabilmesi için, öncelikle alınan kayıt Mus2 nota programı aracılığıyla notaya geçirilmiştir. İcra esnasında okuyucunun yaptığı süslemeler nota üzerinde gösterilmiş; bununla birlikte notaların dördüncü satırında okuyuştaki cent değerleri ve beşinci satırında okuyucunun yaptığı vurguları göstermek amacıyla desibel (dB) değerleri verilmiştir. Cent ve desibel değerlerini göstermek ve araştırmanın daha bilimsel ve sağlıklı sonuçlar verebilmesi için bilgisayar destekli programlar kullanılmıştır. Notasyon işleminin tamamlanmasının ardından alınan kayıt aralık, perde kullanımı, uzayan hecelerdeki melodik yapı ve susma süreleri açısından incelenmeye tabi tutulmuştur. Türk Din Musikisi alanında yapılan lisansüstü çalışmalarda ve makalelerde dört satırlı nota yazımı tekniğinin uygulandığını görmekteyiz. Fakat bu çalışmamızda beş satırlı nota yazım tekniği kullanılmıştır. Beş satırlı nota yazım tekniği Türk Din Musikisi alanında günümüze kadar tarafımızca yapılan lisansüstü tezde ve bu tezden türetilmiş olan makalede kullanılmıştır. Bundan sonraki yapılacak notasyon çalışmalarında da beş satırlı nota yazım tekniğinin kullanılması gerektiği kanaatindeyiz.

Anahtar Kelimeler: Dini Müzik, Yahudi Dini Müziği, Taamim, Tevrat, Bereşit.

Giriş

Sina Dağı'nda Hz. Musa'ya verilen Tevrat, genel olarak Yahudilerin başlarından geçen olayları anlatması yönüyle dinin kanun ve emirlerini içermesinin yanı sıra Yahudi tarihinden bahseden bir kitaptır.¹

Yahudiler için birçok kelime kullanılmıştır. "İbrani" kelimesi Yahudilerin soyunun Hz. İbrahim'e dayanması sebebiyle verilmiş bir isimlendirmedir. "İsrail" kelimesi dinî kökenle alakalı bir tabir olup Tanrı'nın Hz. Yakup'u ve onun soyunu ifade etmek üzere verdiği bir isimlendirme olarak kabul edilir. "Yahudi"² kelimesi Hz. Yakup'un soyundan gelenleri nitelemek için kullanılmış bir isimlendirmedir. Bu kavramlardan ziyade her coğrafyada Yahudiler için farklı isimlendirmeler de kullanılmıştır. Türkiye coğrafyasında kullanılan "Musevî" kavramı Hz. Musa şeriatine bağlılıklarından dolayı Yahudiler için kullanılan dinî bir kelime olarak karşımıza çıkmaktadır.

Elimizde bulunan verilere göre İsa'yı öldürdükleri gerekçesiyle, Avrupa'da yaşayan Yahudilerin "Tanrı katili"³ sıfatıyla nitelendirilmeleri sebebiyle baskılarla karşılaştıkları görülmektedir. Özellikle Vizigotların döneminde din değiştirmeye zorlanan Yahudiler, dinlerini gizlice yaşamaya çalışmışlardır.⁴ Yahudiler, elimizdeki verilere göre, Emevîlerin İspanya'yı fethetmesinin ardından rahat bir nefes almışlardır. Bu dönemde Avrupa'da altın çağını yaşayan Yahudiler bilim ve felsefe

¹ Baki Adam, *Yahudi Kaynaklarına Göre Tevrat* (Ankara: Seba Yayınları, 1997), 34.

² Kohler'in kitabında belirttiğine göre ise bu kavram İsrail'in eski krallıklarından biri olan Yahuda krallığından günümüze kadar gelmiştir. Detaylı bilgi için bk. Kaufmann Kohler, *Jewish Theology* (New York: The Macmillan Company, 1918), 7.

³ Salime Leyla Gürkan, "Yahudilik", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2013), 43/193.

⁴ Moshe Sevilla Sharon, *Türkiye Yahudileri* (İstanbul: İletişim Yayınları, 1992), 20.

adına önemli çalışmalar yapmışlar; hatta devlet kademelerinde görevlerde bulunmuşlardır.⁵ İspanyolların Emevîleri savaşta yenmesi ve Avrupa'da yaygınlaşan Yahudi düşmanlığı neticesinde İspanya'da yaşayan Yahudiler sürgün edilmiş⁶ ve 1492 yılında yoğun bir şekilde Osmanlı topraklarına göç etmeye başlamışlardır. Seferad adı verilen bu Yahudiler Endülüs'te Arap müziğine dair bir etkileşim içerisinde oldukları için Türk müziğine yabancılık çekmemişlerdir.⁷

Yöntem

Çalışmamızda ilk olarak “Yahudi Dini Müziği”, “Yahudi Müziği” ve “Tevrat Okuyuşu” anahtar kelimeleri İngilizce, Almanca ve Türkçe dillerinde çeşitli veri tabanlarında taranmıştır. Bununla birlikte Tevrat'ın Yaratılış bölümüne dair işitsel veya görsel kaynaklara ulaşılmaya çalışılmıştır. Elde edilen veriler, notaya alındıktan sonra birtakım bilgisayar destekli programlar (Tony ve Praat) kullanılarak cent ve desibel değerleri analiz edilmiş ve Türk Müziği nazarî sistemiyle mukayese yapılmıştır.

Evren/Örneklem

Çalışmamızın evrenini Türkiye'de varlıkların sürdüren Seferad Yahudi Sinagogları, örneklemine ise Şişli Bet-İsrael Sinagogu oluşturmaktadır.

Sınırlamalar

Çalışmamız boyunca elde edilen bulgular ve bulgular üzerine yapılacak olan yorumlar, ulaşılabilen kaynaklarla sınırlı olup farklı verilerin ve kaynakların ortaya çıkmasıyla farklı sonuçlara ulaşmak mümkün olabilecektir.

Varsayımlar

- Tarama sonucunda elde edilen kaynakların içerdiği bilgiler doğru ve güvenilirlerdir.
- Okuyucu, ilgili ayetlerin icrasında yetkindir ve alanı temsil ettiği varsayılmaktadır.
- Literatür taraması başarılı bir şekilde gerçekleştirilmiştir.
- Notasyon için kullanılan Mus2 programı icrayı doğru bir şekilde aktarmaktadır.

Problem Durumu

Genel olarak bakıldığında Yahudi dinî müziğinde oldukça önemli bir yeri olan kutsal kitap okuyuşuna dair müzikal değerlendirmelerin az olduğunu görmekteyiz. Türkiye'de yapılan çalışmalar ele alındığında, Çiftçi⁸ hazırlamış olduğu çalışmasında Hristiyanlar ve Müslümanlar üzerinden kutsal kitap okuyuşuna dair çok önemli verileri bilimsel metotların yardımıyla ortaya koymuştur. Ancak bu çalışmada Yahudilerin okuyuşu örneklem olarak kullanılmamıştır. Bu sebeple Yahudiler'in kutsal kitap okuyuşlarına dair bir çalışmanın yapılmasının faydalı olacağı düşünülmüştür.

Problem Cümlesi

Yahudi sinagoglarında ibadette önemli bir yeri olan kutsal kitap okuyuşu nasıl gerçekleştirilmektedir?

Alt Problemler

- Okunan ayette perde ve aralıkların cent bazındaki değerleri nasıl ifade edilebilir?

⁵ Yusuf Besalel, *Osmanlı ve Türk Yahudileri* (İstanbul: Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın A.S., 2004), 24.

⁶ Gustav Karpeles, *A Sketch of Jewish History* (Philadelphia: The Jewish Publication Society of America, 1897), 70-71.

⁷ Avram Galanti, *Türkler ve Yahudiler* (İstanbul: Tan Matbaası, 1947), 10, 124.

⁸ Recai Çiftçi, *İstanbul'daki Hristiyan ve Müslüman Mabedlerinde Okunan Tevrat, Zebur, İncil ve Kuran-ı Kerim Ayetlerinin Karşılaştırmalı Müzikal Analizi* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2019).

- Okunan ayette perdelerin icra içerisindeki kullanılma oranı ne düzeydedir?
- Okunan ayetin sonlarında bulunan uzayan hecelerdeki melodik yapının uzunluğu, perde sayısı ve genişliği ne düzeydedir?
- Okunan ayette susma süreleri arasında bir tutarlılık var mıdır?

Veri İşleme Yöntemleri ve Süreci

Çeşitli internet veri tabanları aracılığıyla yapılan literatür taramasının ardından Türkiye’de Yahudi sinagoglarında okunan Tevrat okunuşuna dair bir kayıt alınmıştır. Şişli Bet-İsrail Sinagogu Hahamı David Sevi tarafından alınan bu kayıt Yahudi dinî metinlerinin okunuş şekillerinden olan ve çok eski bir geleneği temsil eden Taamim okuyuş refleksine uygun olarak okunmuştur. Bu sebeple alınan kayıt Yahudi Seferad cemaati geleneğini yansıtmaya açısından önemlidir.

Notalama işleminin başarıyla gerçekleşmesi adına ilk önce en küçük hece (nota) bir birim olarak kabul edildi ve diğer notalar en küçük birime göre değerlendirildi.⁹ Tevrat ayetleri notaya alınırken beş satırlı nota tekniğine uygun bir yol izlendi.¹⁰ Beş satırlı nota yazım tekniğine göre, satırlarda yer alan notalar ve grafikler göz önünde bulundurulduğunda; birinci satırda sol anahtar, ikinci satırda fa anahtar (erkek vokal olduğu için), üçüncü satırda numerik hat, dördüncü satırda cent değerlerini gösteren grafik ve beşinci satırda okuyuşun vurgularını ölçmek adına desibel (dB) değerlerini gösteren grafik bulunmaktadır.

Ele alınan çalışma rakamsal veriler içermesi yönüyle önemlidir. Muhammed Recai Çiftçi, Turgut Yahşi¹¹ ve Tuğba Savran’ın¹² yapmış olduğu lisansüstü çalışmalar da ele alınan konular açısından birçok rakamsal veri içermektedir. Bu nedenle çok satırlı nota yazım tekniği tarafımızca tercih edilmiş olup yapay zeka konusunda akademik çalışmaların yapılması yönünde zemin hazırlama amacı içerisindeyiz.

Bulgular ve Yorum

Tevrat’ın ilk bölümü olan “Yaratılış” bölümünün ilk beş cümlesinin sözlerinin İbranicesi, latinize edilmiş hali ve Türkçesi şu şekildedir:

⁹ Mehmet Safa Yeprem, “İlahiyat Fakültelerinde Müzikal İşitme, Okuma ve Yazma Çalışmaları”, *Geçmişten Günümüze Uluslararası Dinî Müzik Sempozyumu*, ed. Şuayp Özdemir-Aysegül Gün (Amasya: Amasya Üniversitesi Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü, 2017), 407.

¹⁰ Beş satırlı nota yazım tekniği kullanılarak yazılmış çalışmalar için bk. Mustafa Topşir, *İstanbul’daki Yahudi, Hristiyan ve Müslüman Mabedlerinde Okunan Duaların Karşılaştırmalı Müzikal Analizi* (İstanbul: Kitap Dünyası Yayınları, 2023); a.mlf., “Taamim Sembolleri ve Melodik Olarak İfade Edilmeleri”, *İdil Sanat ve Dil Dergisi* 12/103 (2023), 373-400.

¹¹ Turgut Yahşi, *İstanbul ve Kahire Tilavet Tavırlarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2018).

¹² Tuğba Savran, *Kur’ân-ı Kerîm’in Makamsal Tilâveti Üzerine Bir Öğretim Modeli Önerisi* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2021).

Şekil 1. Yaratılış Bölümünün İbranicesi¹³

בְּרֵאשִׁית

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם
וְאֶת הָאָרֶץ: ² וְהָאָרֶץ הִיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ
וְחֹשֶׁךְ עַל-פְּנֵי תְהוֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים
מְרַחֶפֶת עַל-פְּנֵי הַמַּיִם: ³ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים
יְהִי אֹר וַיְהִי-אֹר: ⁴ וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת-
הָאֹר כִּי-טוֹב וַיְבַדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאֹר
וּבֵין הַחֹשֶׁךְ: ⁵ וַיִּקְרָא אֱלֹהִים אֶת הַיּוֹם
וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לַיְלָה וַיְהִי-עֶרֶב וַיְהִי-בֹקֶר
יוֹם אֶחָד: פ

Latinize edilmiş hali:

(1) Bereshit bara Elohim et hashamayim ve'et ha'arets. (2) Vaha'arets hayetah tohu vavohu vechoshech al-peney tehom veruach Elohim merachefet al-peney hamayim. (3) Vayomer Elohim yehi-or vayehi-or. (4) Vayar Elohim et-ha'or ki-tov bayavdel Elohim beyn ha'or uveyn hachoshech. (5) Vayikra Elohim la-or yom velachoshech kara laylah vayehi-erev vayehi-voker yom echad.

Türkçesi: (1) Başlangıçta Tanrı göğü ve yeri yarattı. (2) Yer boştu, yeryüzü şekilleri yoktu; engin karanlıklarla kaplıydı. Tanrı'nın Ruhu suların üzerinde hareket ediyordu. (3) Tanrı, "Işık olsun" diye buyurdu ve ışık oldu. (4) Tanrı ışığın iyi olduğunu gördü ve onu karanlıktan ayırdı. (5) Işığa "Gündüz", karanlığa "Gece" adını verdi. Akşam oldu, sabah oldu ve ilk gün oluştu.¹⁴

Bilindiği üzere Tevrat ilk kutsal kitap olma özelliğini taşımaktadır ve genel olarak bakıldığında kısa bir Yahudi tarihinden dinî hükümlere kadar birçok konuda Yahudiliğin temellerini oluşturmaktadır.

Elimizde bulunan kayıt Tevrat'ın ilk cümlelerinin Taamim sistemi ile okunuşunu içermektedir. Taamim, elimizde bulunan verilere göre kökeni Tiberya'da yaşayan ve bir grup gramerci olan Masoretler'in icat ettiği sembolik ifadeler olarak karşımıza çıkmaktadır. VI.-IX. yüzyıllar arasında ortaya çıktığı düşünülen Taamim sembollerinin esas amacının sözlü bir şekilde aktarılan kutsal kitabı korumak olduğu ifade edilmektedir. Bu sebeple Masoretler birbiriyle bağlantılı olan *niqud*

¹³ Hebrew-English Tanakh: The Jewish Bible (Illinois: Varda Books, 2009), Gen. 1/1-5.

¹⁴ Kitabı Mukaddes: Tevrat, Zebur, İncil (İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi-Yeni Yaşam Yayınları, 2013), Yar. 1/1-5.

ve *taamim* adını verdikleri bir sistem oluşturmuşlardır. Sesli harf sistemine niqud, harflerin terennüm edilmesine ise taamim adını veren Masoretler Tora'da yer alan müzikal geleneği de bu şekilde devam ettirmek istemişlerdir.¹⁵

Belirli bir notaya karşılık gelmeyen ve başlangıçta hazanın¹⁶ verdiği ses üzerine kurulu olan Taamim sisteminde semboller birden fazla notanın birleşmesinden oluşmaktadır. Bu yönüyle her sembol kendi içerisinde farklı melodik seyri barındırmaktadır. Bu yönüyle bir yandan Neumatik¹⁷ nota sistemi yönüyle bir benzerlik söz konusu iken, Taamim sembollerinin belirli bir melodik seyri ifade etmesi yönüyle de Neumatik nota sisteminden ayrılmaktadır.¹⁸

Kayıtların notalama işlemini gerçekleştirmek için Mus2 nota programı kullanılmıştır. Beş satırlı nota yazım tekniğini kullandığımız notalama işlemi ilk üç satırda sırasıyla Sol anahtarı, Fa anahtarı ve numerik hat kullanılmıştır. Dördüncü satırda icradaki cent değerlerini gösterebilmek için Tony müzik yazılım programı; beşinci satırda ise icradaki vurguları ifade eden desibel (dB) değerlerini gösterebilmek için Praat yazılım programı kullanılmıştır.

Aralıkların Türk müziği nazarı sistemiyle mukayesesini daha net bir şekilde görebilmek adına yaklaşık bir komalık (23 cent) tolerans sınırı belirlenmiştir. Tolerans sınırını aşan değerler tablo üzerinde koyulaştırılarak gösterilmiştir. Çalışmamızda ele alınan Arel-Ezgi-Uzdilek sistemindeki koma değerleri ve bu değerlere karşılık gelen cent değerleri aşağıdaki tabloda sunulmuştur.¹⁹

Tablo 1. Türk Müziği Cent Değerleri

ARALIK	SİMGESİ	KOMA DEĞERİ	CENT DEĞERİ
Koma	F	1	22,64= 23
Bakiye	B	4	90,56= 91
Küçük Mücenneb	S	5	113,2= 113
Büyük Mücenneb	K	8	181,12= 181
Tanini	T	9	203,76= 204

¹⁵ Chani Haran Smith, "PaRDeS Hate'amim: Listening to the Music Inside the Orchard", *Journal of Synagogue Music* 48/1 (2023), 111-112.

¹⁶ Hazan, sinagoglarda ayini yönlendiren din adamıdır.

¹⁷ Neumatik nota sistemine dair bilgi için bk. Egon Wellesz, *A History of Byzantine Music And Hymnography* (Oxford: Clarendon Press, 1962); Chrysantos of Madytos, *Great Theory of Music*, çev. Katy Romanou (New York: The Axion Estin Foundation, 2010); Murat Bardakçı, *Fener Beyleri'ne Türk Şarkıları* (İstanbul: Pan Yayıncılık, 1992).

¹⁸ Taamim sembollerinin melodik seyirlerine ilişkin detaylı bilgilere ulaşmak için bk. Topşir, "Taamim Sembolleri ve Melodik Olarak İfade Edilmeleri", 376-398.

¹⁹ İsmail Hakkı Özkan, *Türk Müsiki Nazariyatı ve Usûlleri* (İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2016), 48.

Bereshit

Şekil 2. Bereshit

Performer: David Sevi
Note: Mustafa Topsir

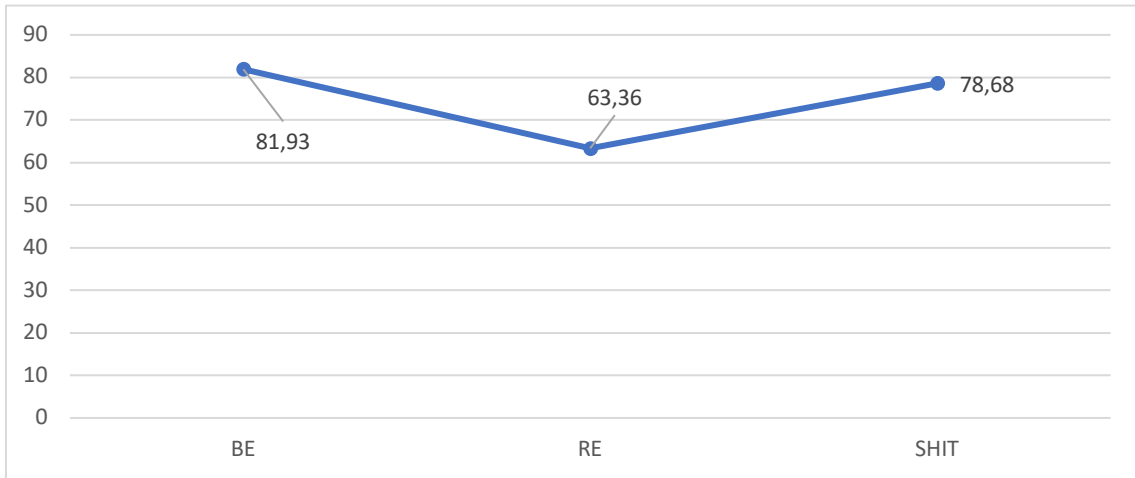
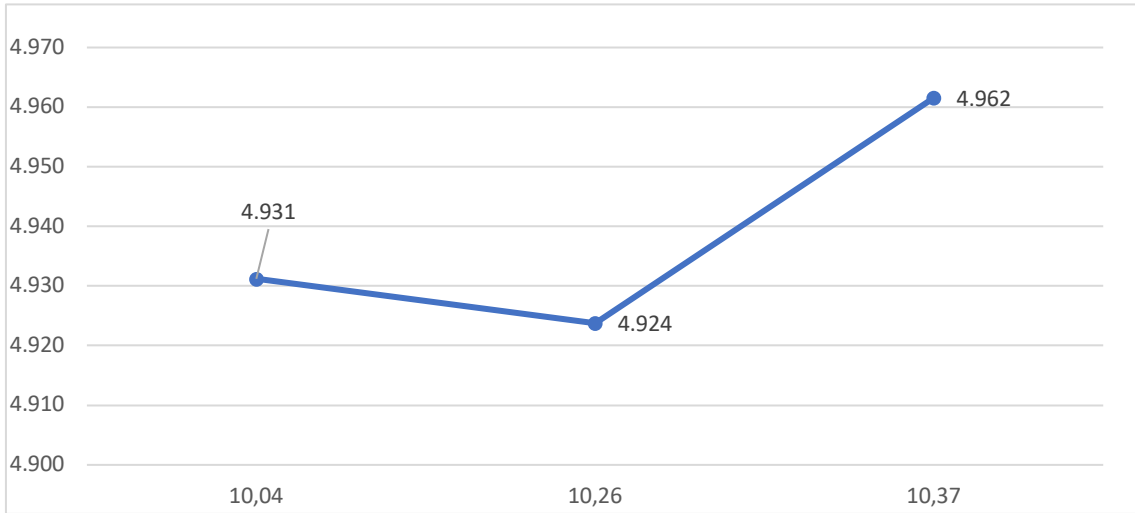
♩ = 270

Be re shit

Be re shit

1 1 1

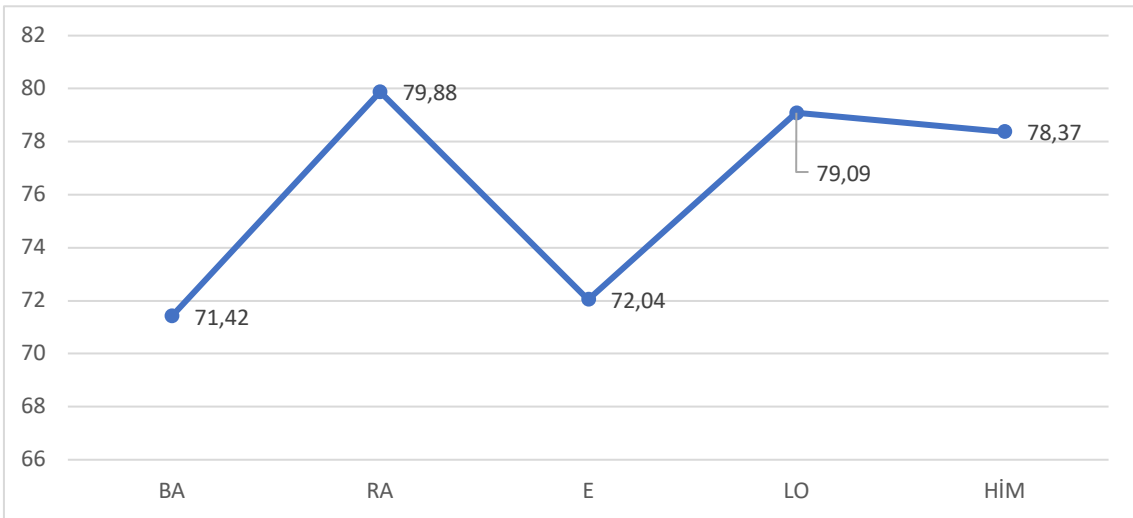
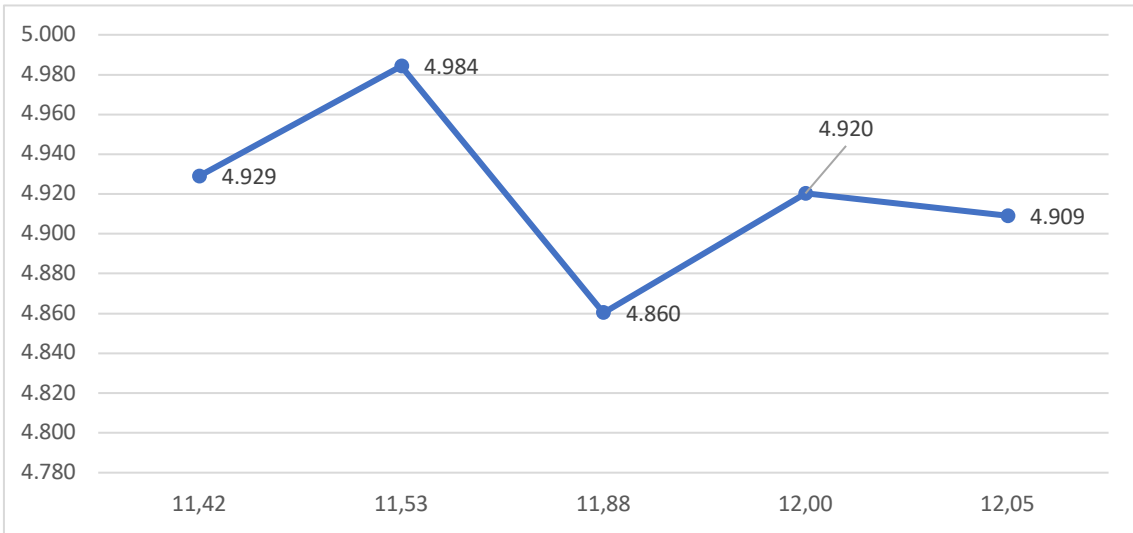
Be re shit

Bara Elohim

Şekil 3. Bara Elohim

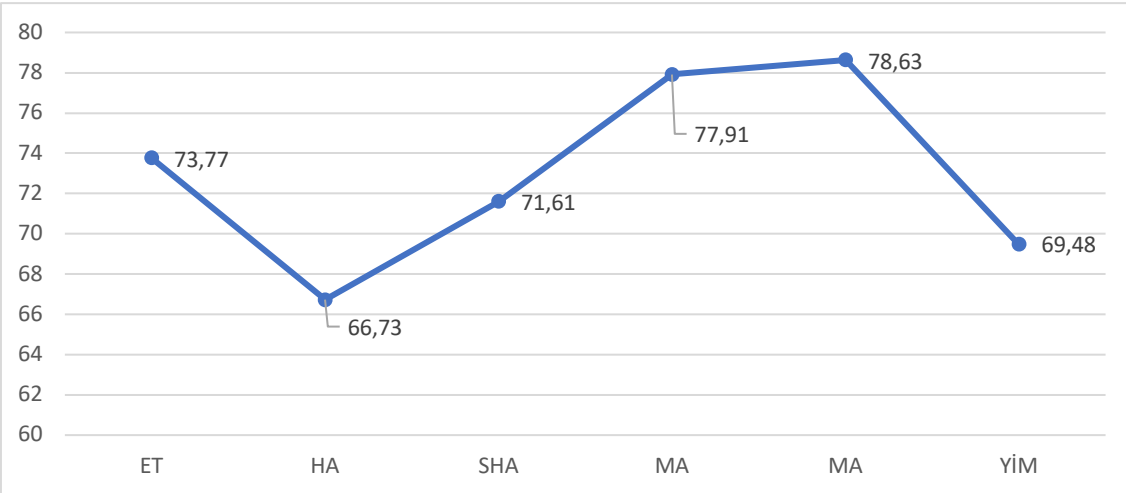
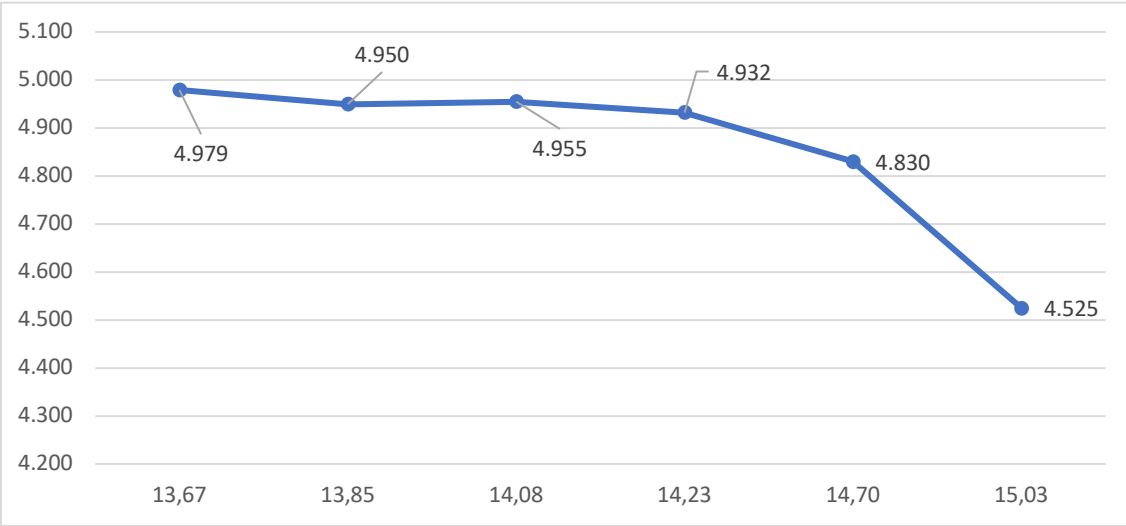
The musical score for 'Bara Elohim' is presented in three parts: Treble, Bass, and Piano. The Treble part uses a treble clef and a common time signature. The Bass part uses a bass clef and a common time signature. The Piano part uses a grand staff clef and a common time signature. The lyrics 'ba ra E lo him' are written below each staff. The Treble part has a key signature of one sharp (F#). The Bass part has a key signature of one sharp (F#). The Piano part has a key signature of one sharp (F#). The lyrics are: ba ra E lo him.

Et hashamayim

Şekil 4. Et Hashamayim

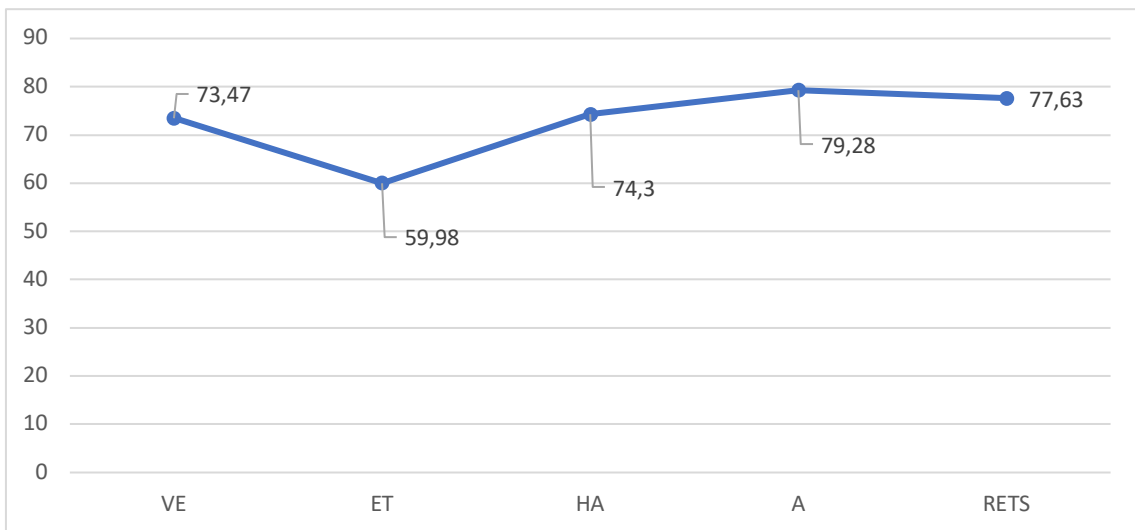
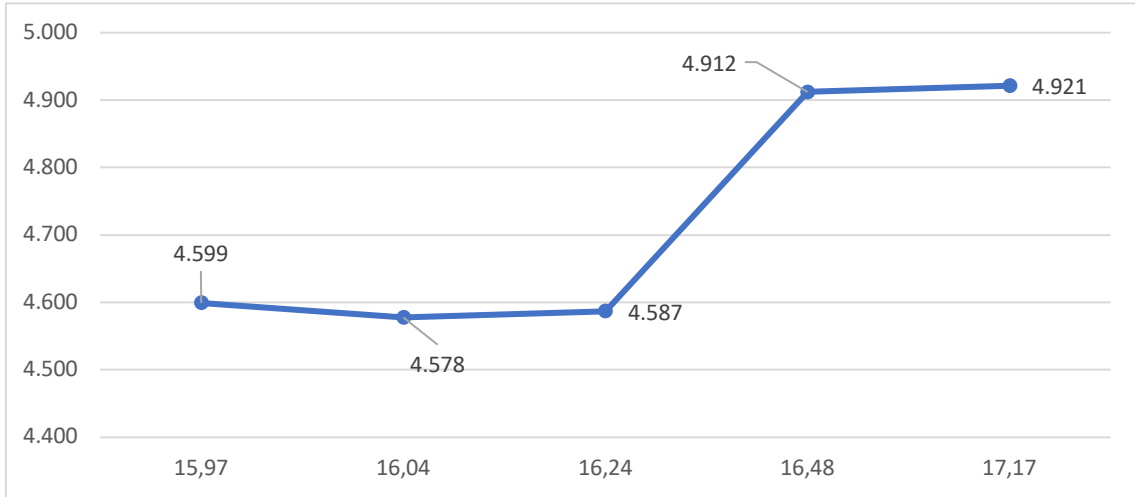
The image shows the musical notation for the phrase 'Et hashamayim' in three staves. The top staff is in Treble clef, the middle in Bass clef, and the bottom in C-clef. The lyrics 'et ha sha ma yim' are written below each staff. The notes are: et (G4), ha (F4), sha (E4), ma (D4), yim (C4). The bottom staff includes numerical values: 1, 1, 1, 1, 7, 6.

Ve'et ha'arets

Şekil 5. Ve'et ha'arets

The musical score consists of three staves. The top staff is a vocal line in treble clef with lyrics 've et ha a rets'. The middle staff is a vocal line in bass clef with lyrics 've et ha a rets'. The bottom staff is a piano accompaniment in bass clef with lyrics 've et ha a rets'. The piano part uses a simplified notation with numbers 6 and 1 under the notes. The vocal lines include vibrato markings ('vib.') above the notes for 'a' and 'rets'.

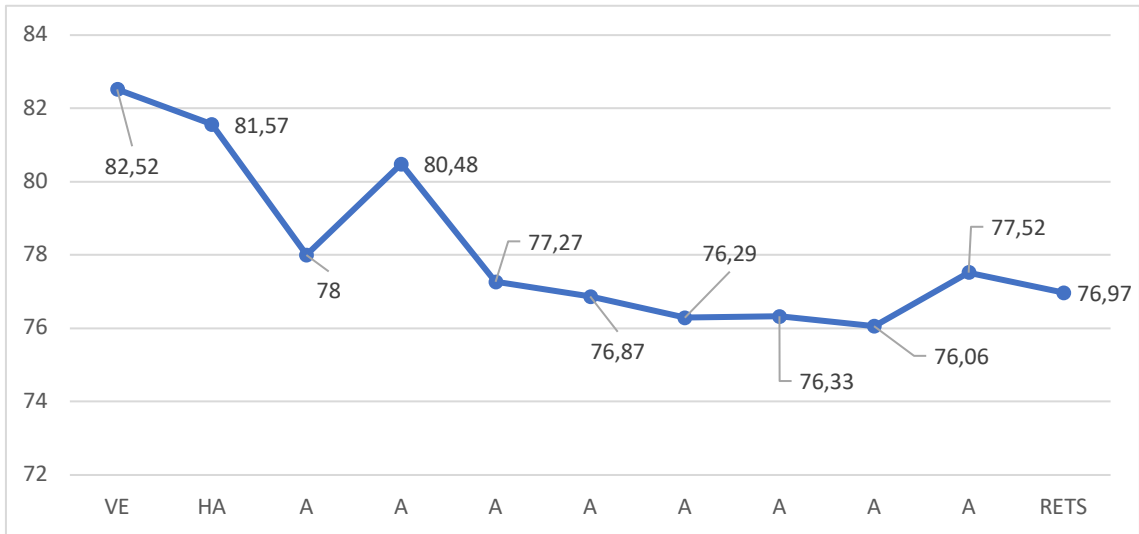
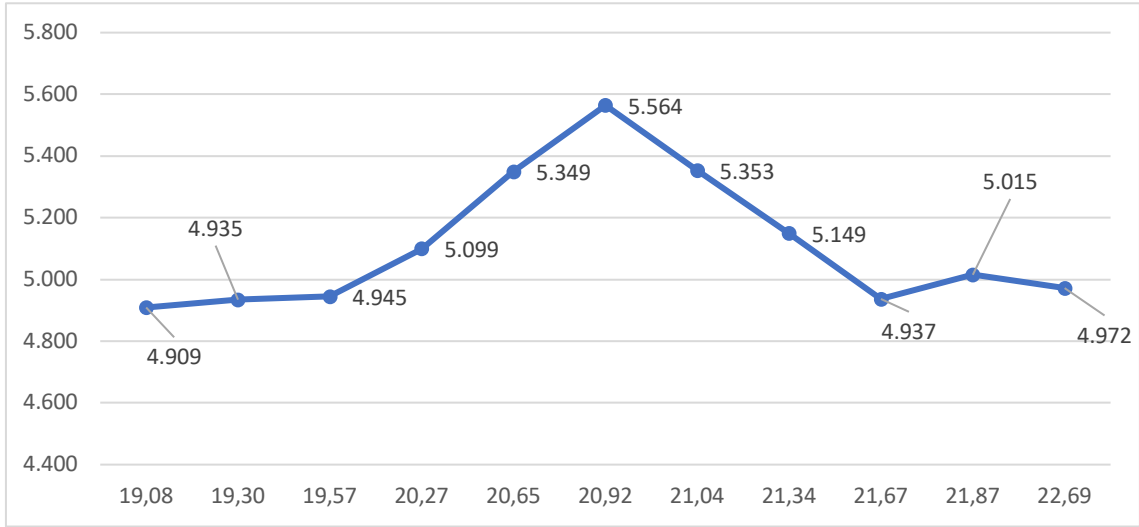
Veha'arets

Şekil 6. Veha'arets

ve ha a rets

ve ha a rets

1 1 1 2 3 4 3 2 1 2 1

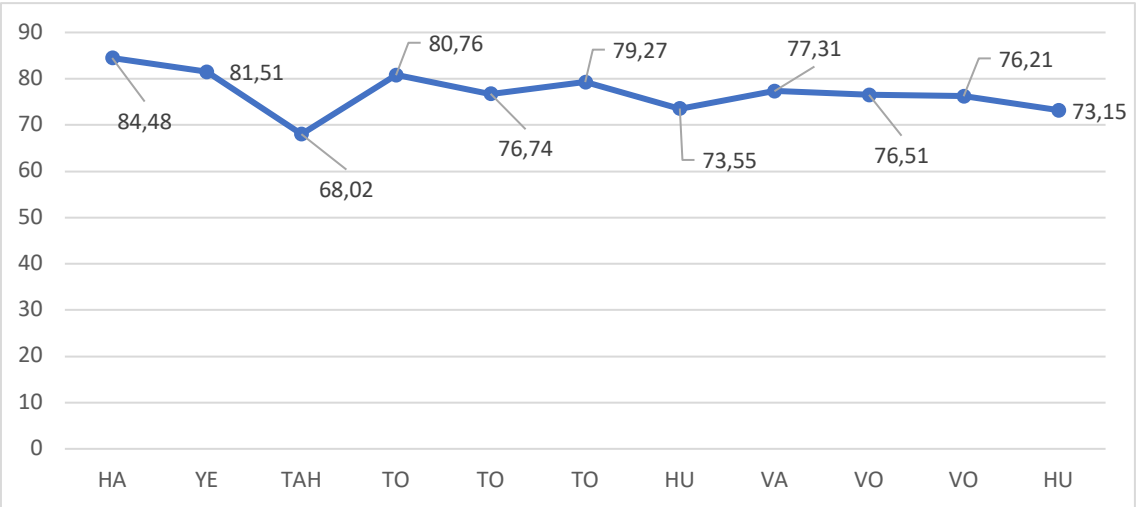
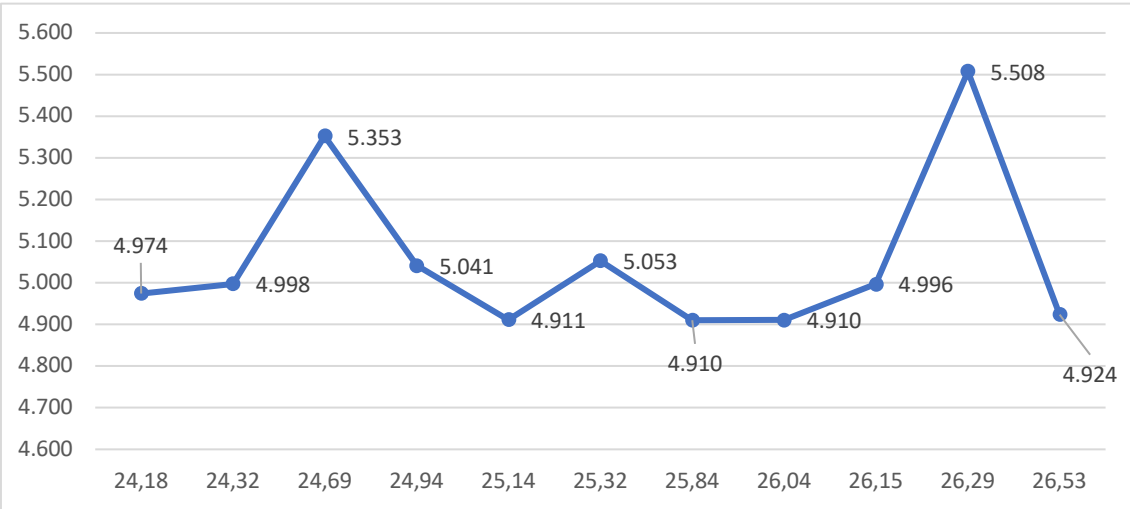
Hayetah tohu vavohu

Şekil 7. Hayetah tohu vavohu

ha ye tah to hu va vo hu

ha ye tah to hu va vo hu

1 2 3 2 1 2 1 1 1 4 1
ha ye tah to hu va vo hu

Vechoshech al-peney tehom

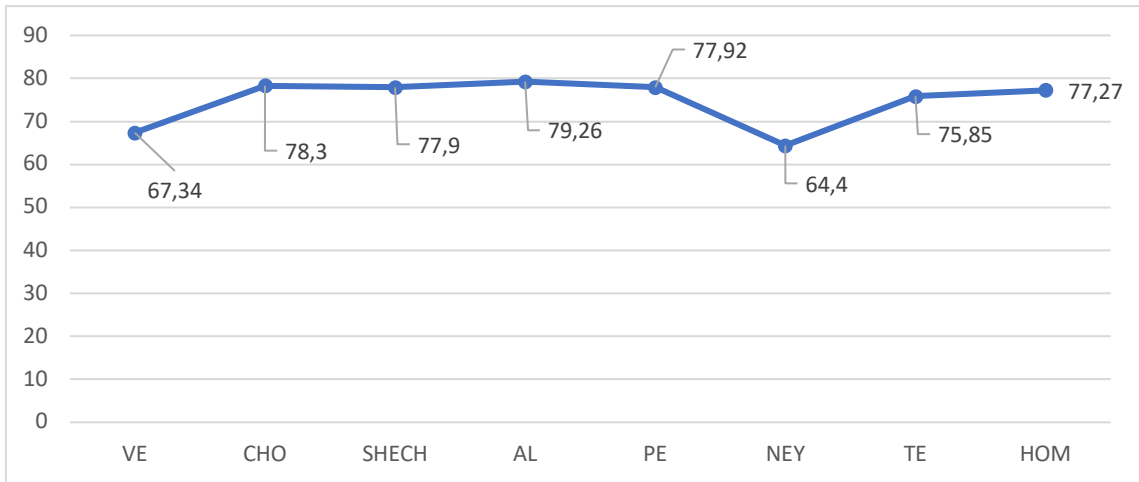
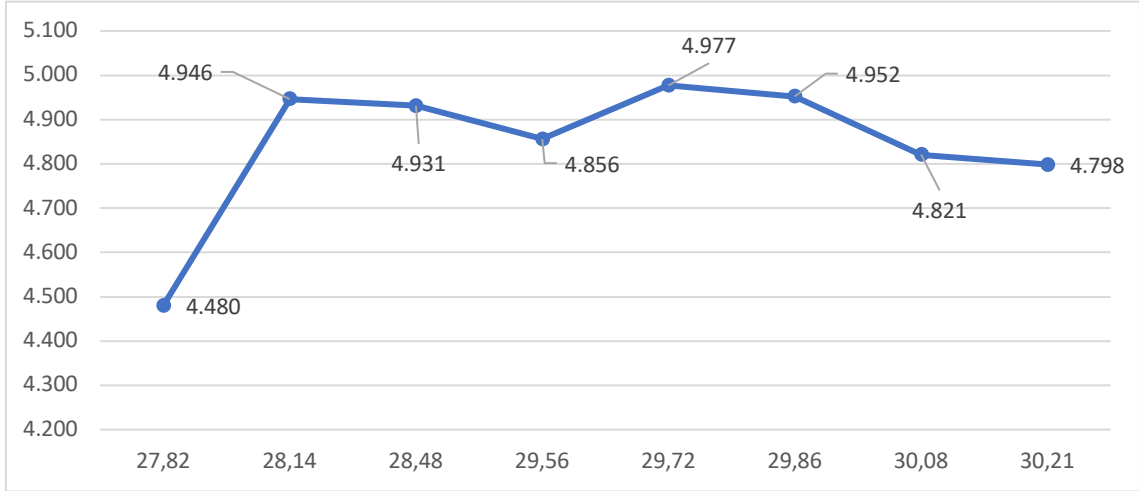
Şekil 8. Vechoshech al-peney tehom

ve cho shech al pe ney te hom

ve cho shech al pe ney te hom

6 1 1 1 1 1 7 6

ve cho shech al pe ney te hom

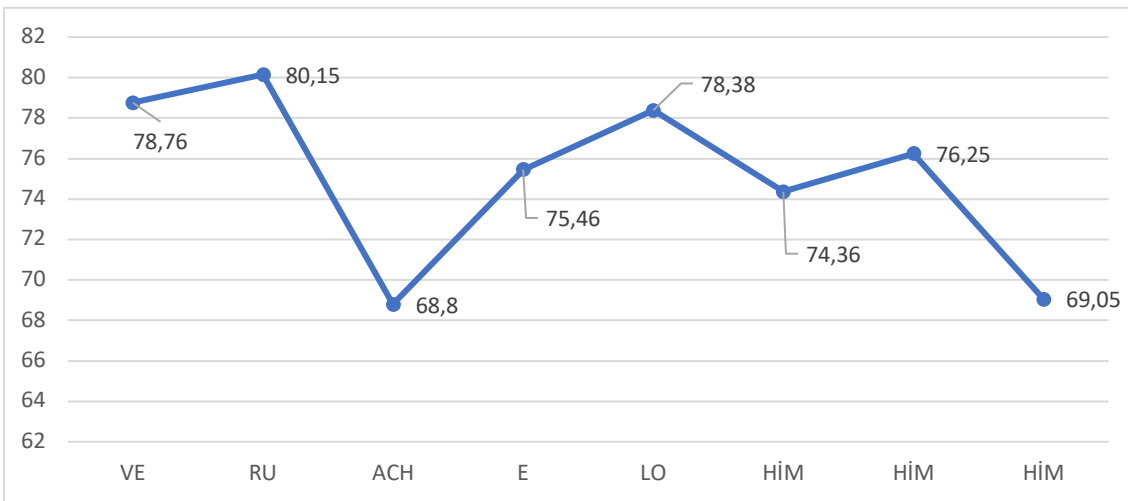
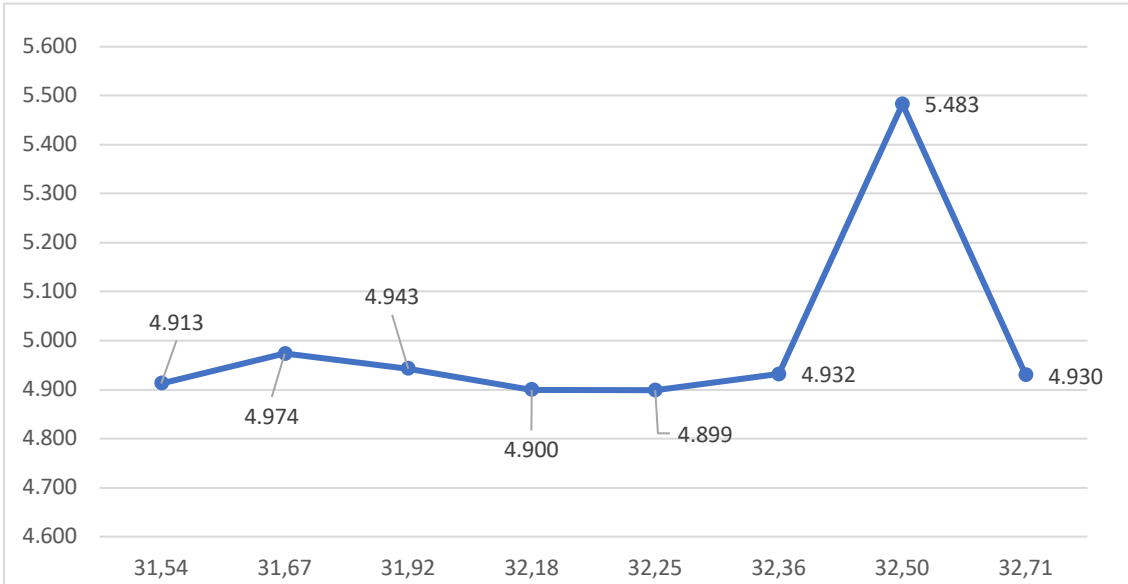
Veruach Elohim

Şekil 9. Veruach Elohim

ve ru ach E lo him

ve ru ach E lo him

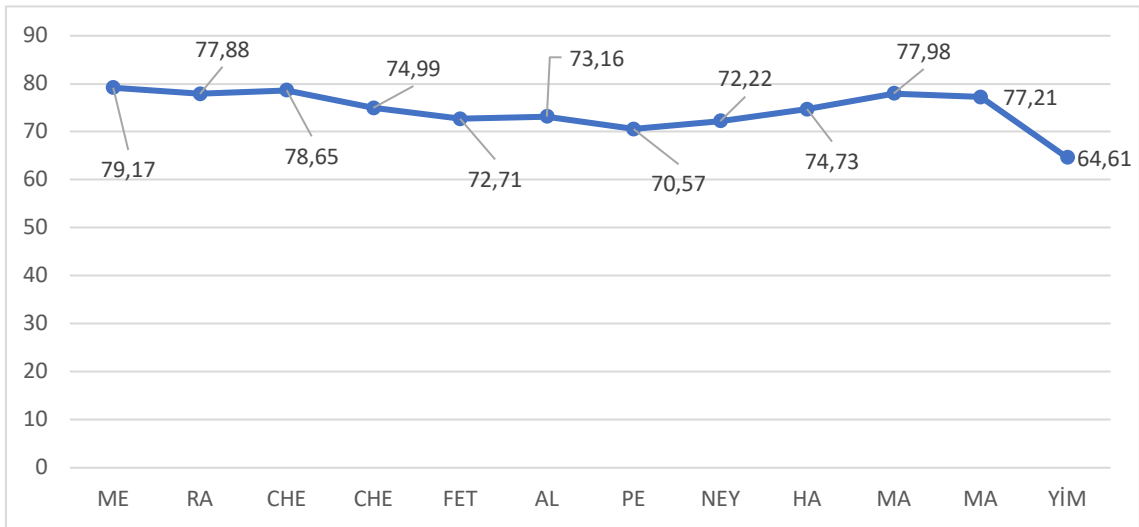
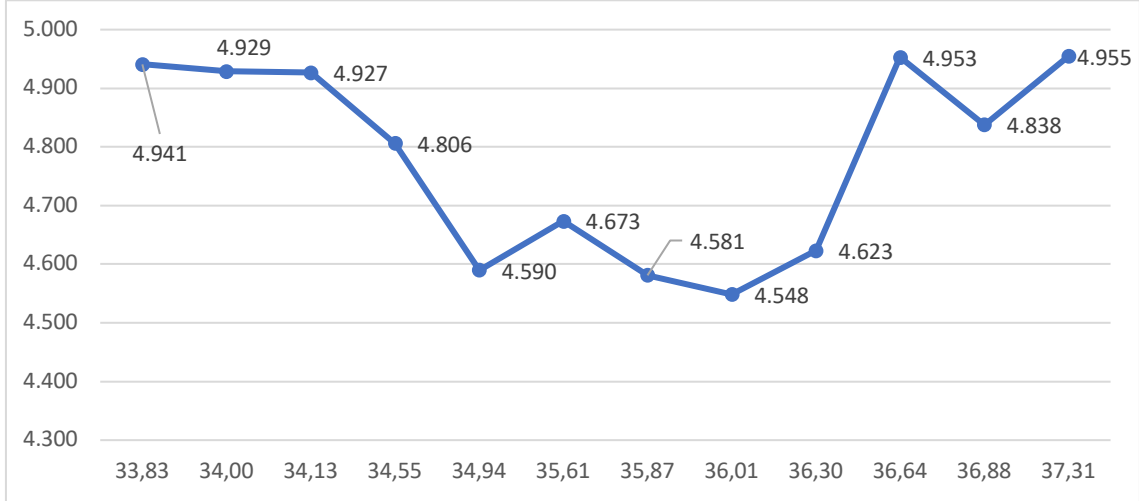
1 1 1 1 1 1 4 1
ve ru ach E lo him

Merachefet al-peney hamayim

Şekil 10. Merachefet al-peney hamayim

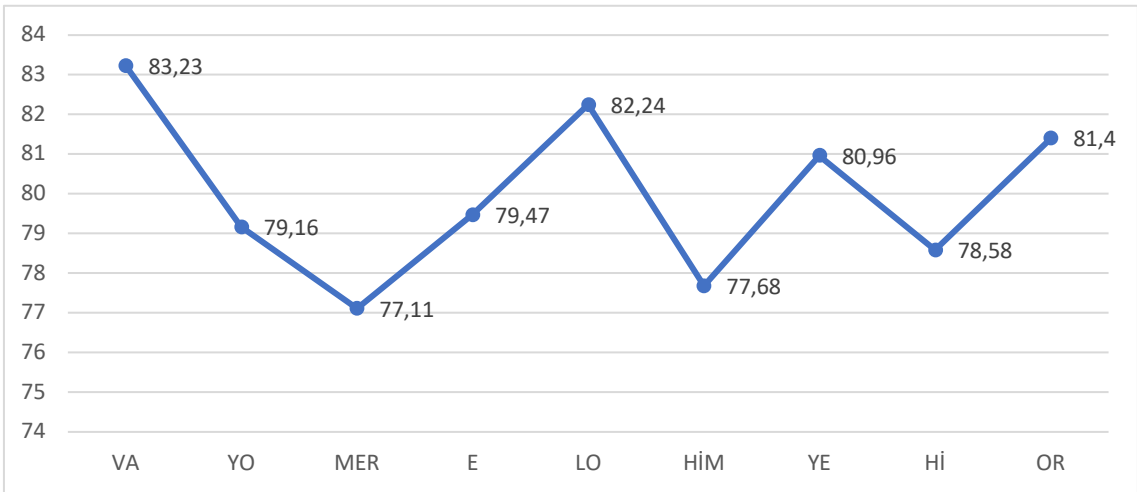
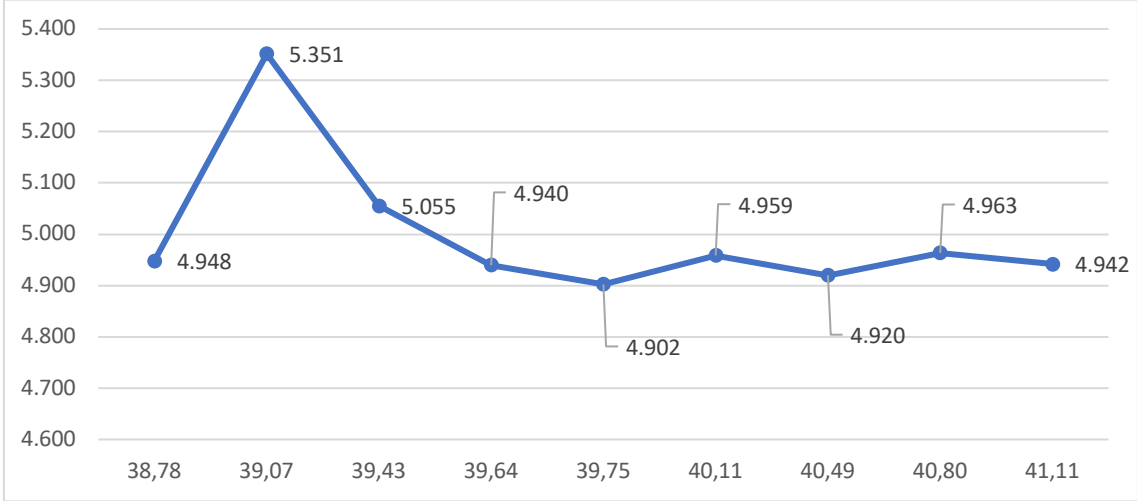
The musical score consists of three staves. The top staff is a vocal line in G major, starting with a treble clef and a common time signature. The lyrics are: me ra che fet al pe ney ha ma yim. The middle staff is a bass line in G major, starting with a bass clef and a common time signature. The lyrics are: me ra che fet al pe ney ha ma yim. The bottom staff is a Taamim symbol line, starting with a double bar line and a common time signature. The symbols are: 1 1 1 7 6 6 6 6 6 1 7 1. The lyrics are: me ra che fet al pe ney ha ma yim. A vibrato mark (vib.) is placed above the final note of the vocal line.

Vayomer Elohim yehi-or

Şekil 11. Vayomer Elohim yehi-or

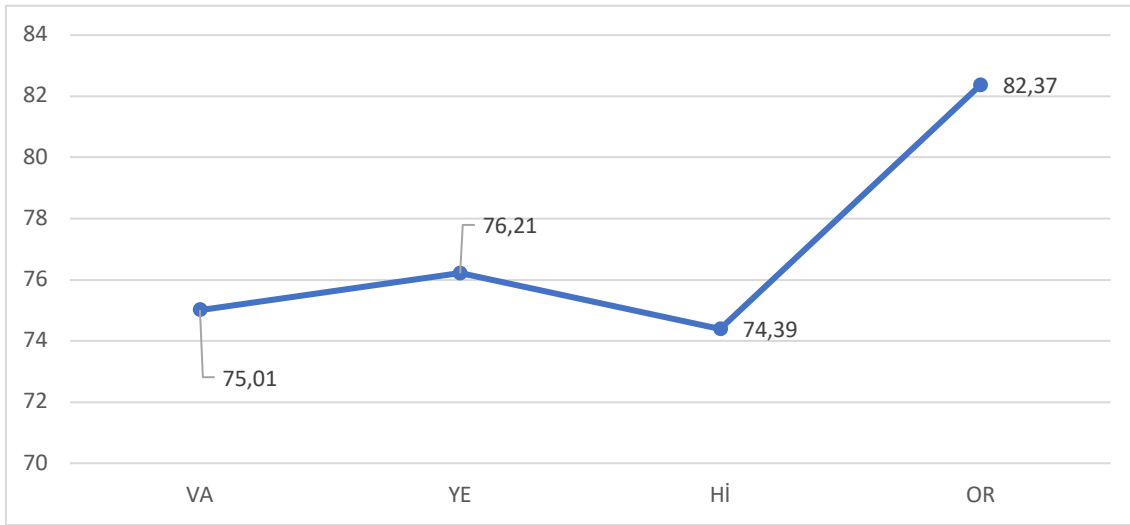
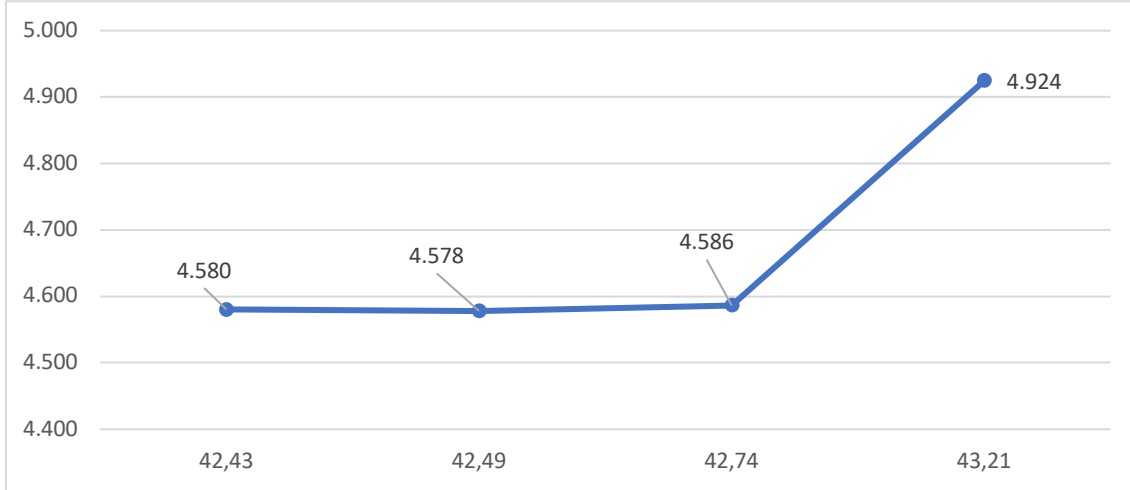
The musical score is presented in three parts: Treble, Bass, and Piano. The lyrics are: Va yo mer E lo him ye hi or. The Treble part starts with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The Bass part starts with a bass clef and a key signature of one sharp (F#). The Piano part starts with a piano clef and a key signature of one sharp (F#). The lyrics are written below each staff.

Vayehi-or

Şekil 12. Vayehi-or

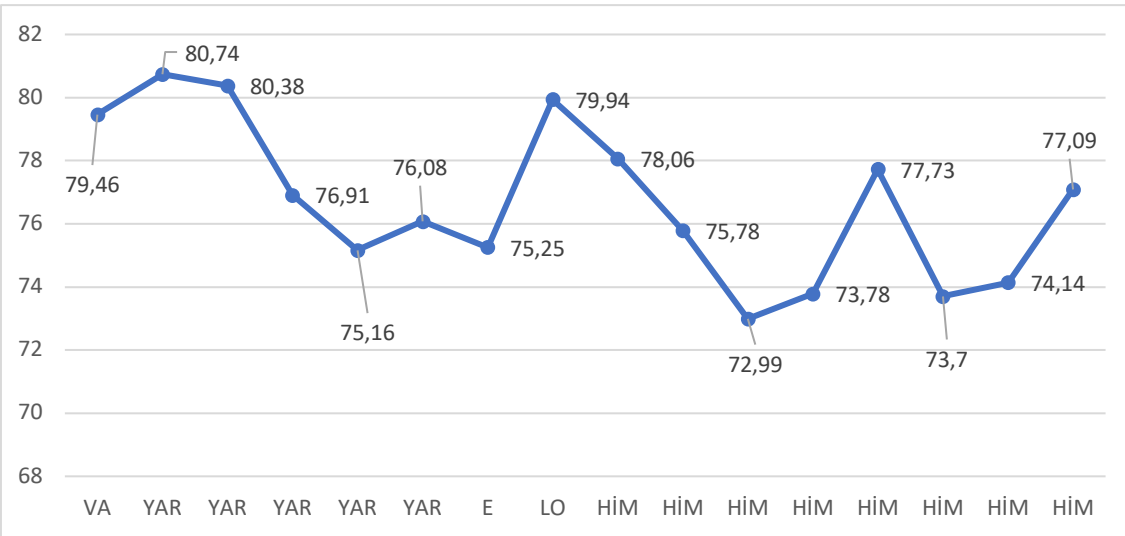
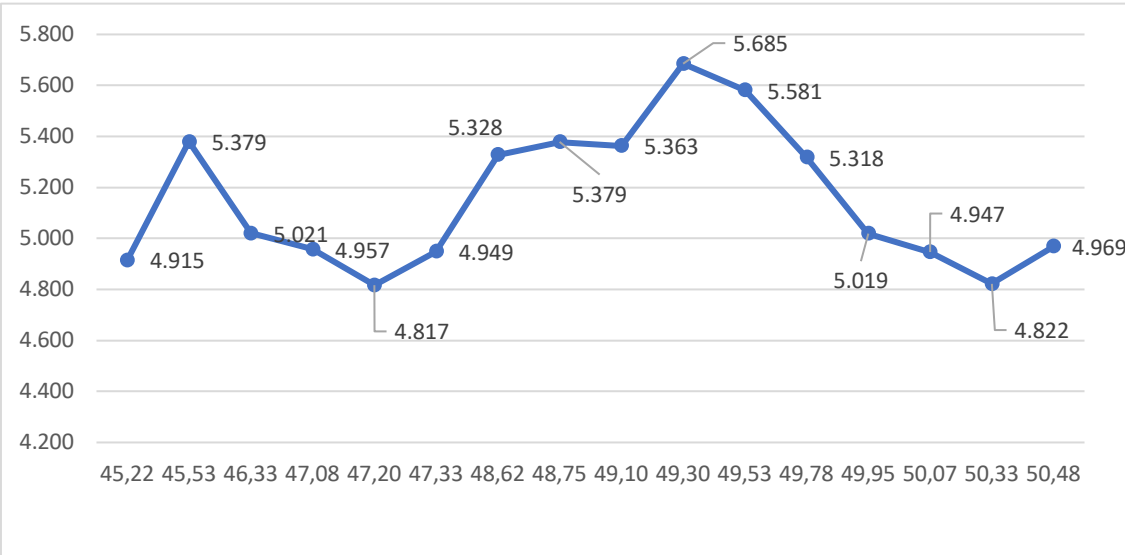
The musical score for 'Vayehi-or' is presented in three staves. The top staff is in Treble clef, the middle in Bass clef, and the bottom in Piano clef. The lyrics 'va ye hi or' are written below each staff. The piano part includes figured bass notation: 6, 6, 6, 1. The word 'or' in the treble staff has a 'vib.' (vibrato) marking above it.

Vayar Elohim

Şekil 13. Vayar Elohim

The musical score consists of three staves. The top staff is the vocal line in treble clef, featuring a 'vib.' (vibrato) marking over the first note. The middle staff is the vocal line in bass clef. The bottom staff is a rhythmic line with numbers 1, 3, 2, 1, 7, 1, 3, 3, 3, 5, 4, 3, 2, 1, 7, 1. The lyrics 'Va yar E lo him' are written below the notes.

Et-ha'or ki-tov

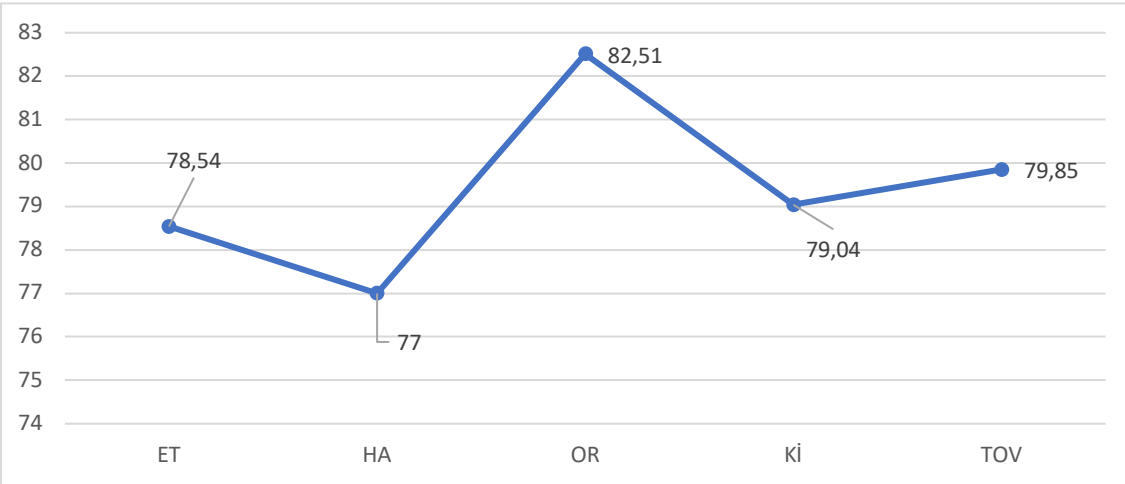
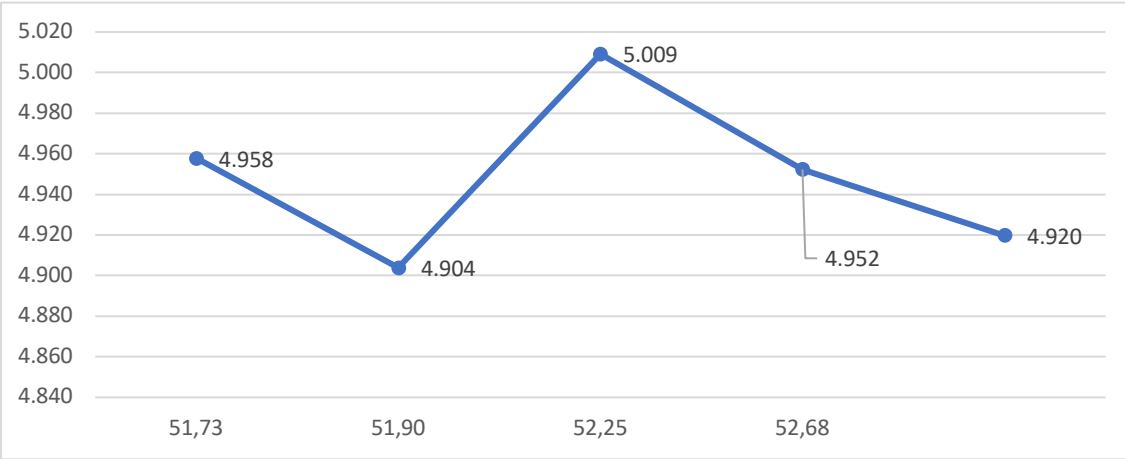
Şekil 14. Et-ha'or ki-tov

et ha or ki tov

et ha or ki tov

1 1 2 1 1

et ha or ki tov

Vayavdel Elohim

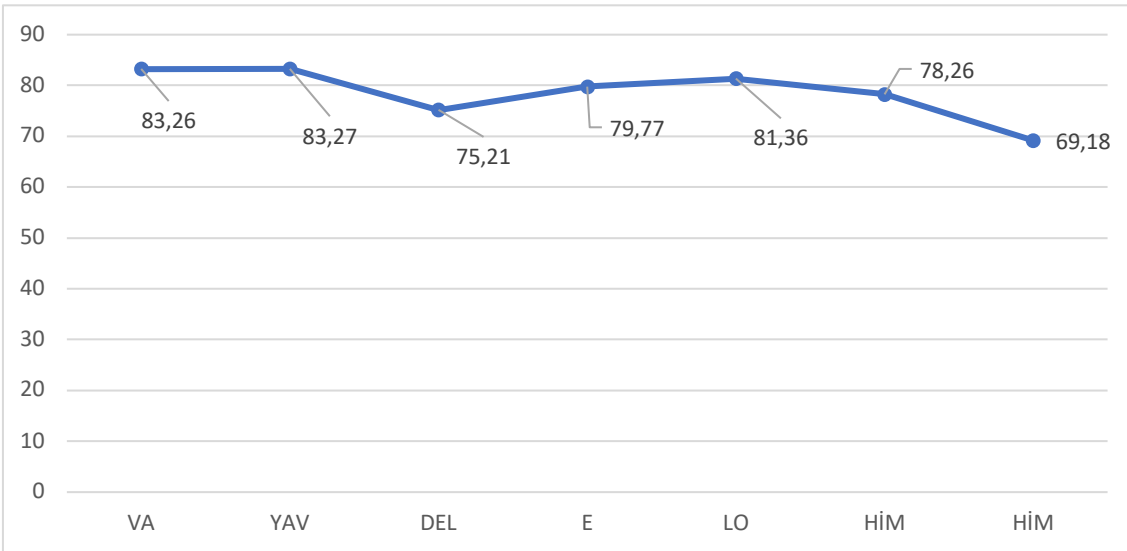
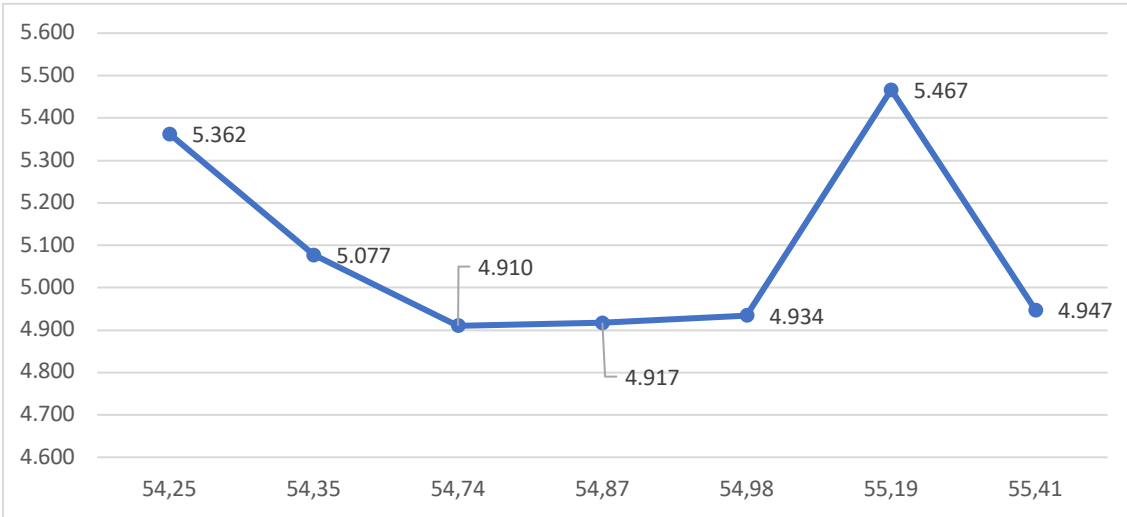
Şekil 15. Vayavdel Elohim

va yav del E lo him

va yav del E ho him

3 2 1 1 1 4 1

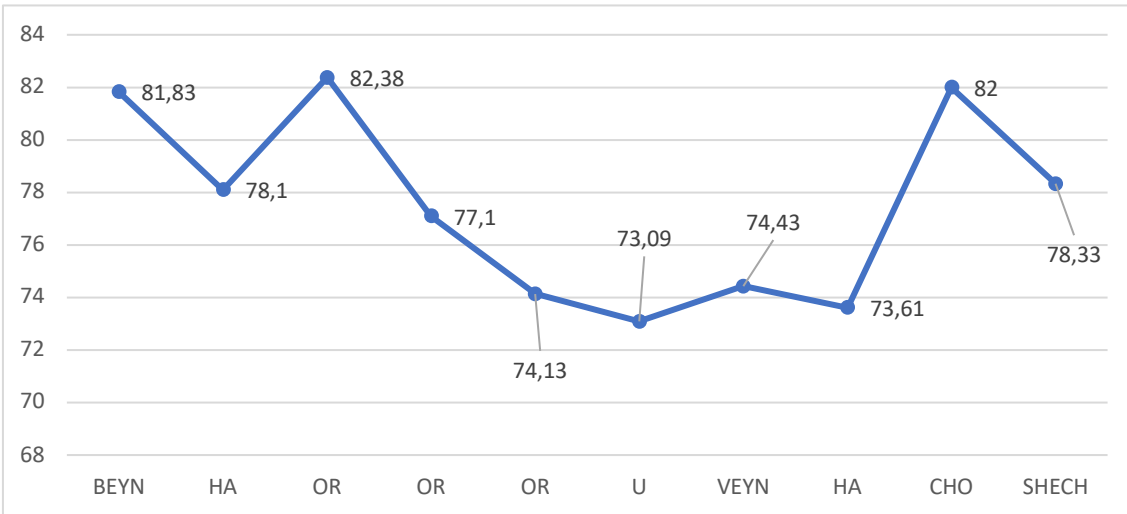
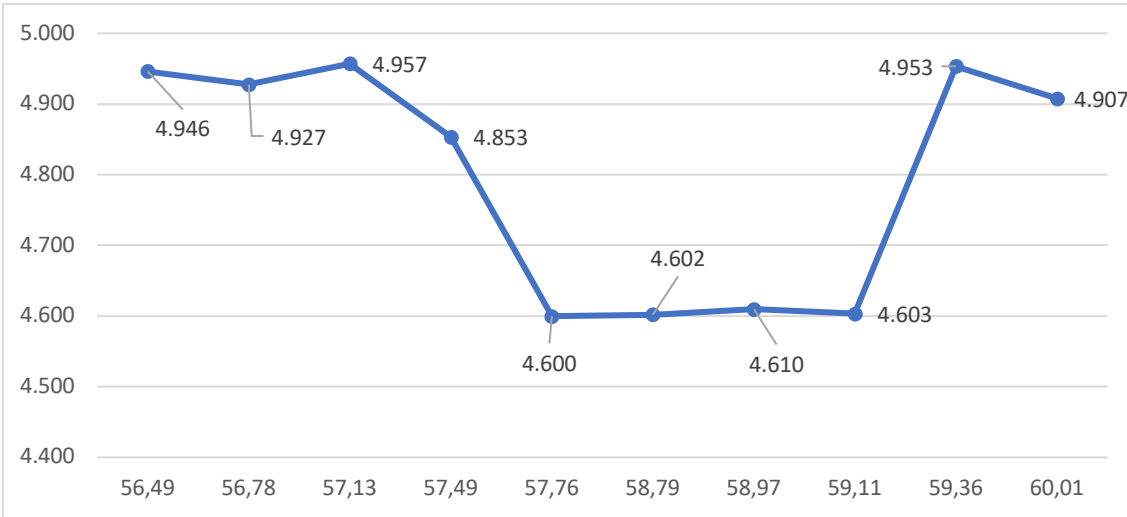
va yav del E lo him

Beyn ha'or uveyn hachoshech

Şekil 16. Beyn ha'or uveyn hachoshech

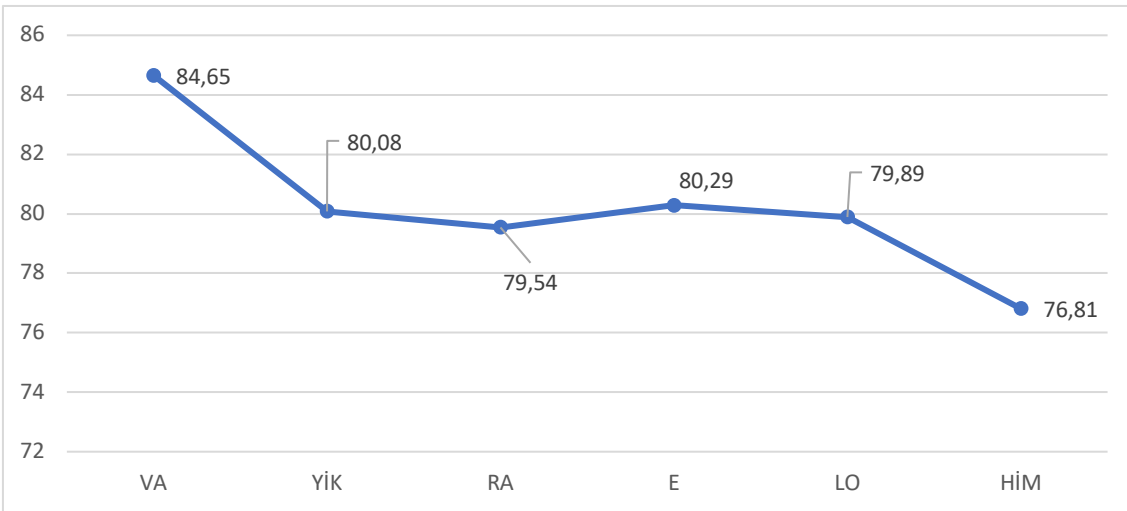
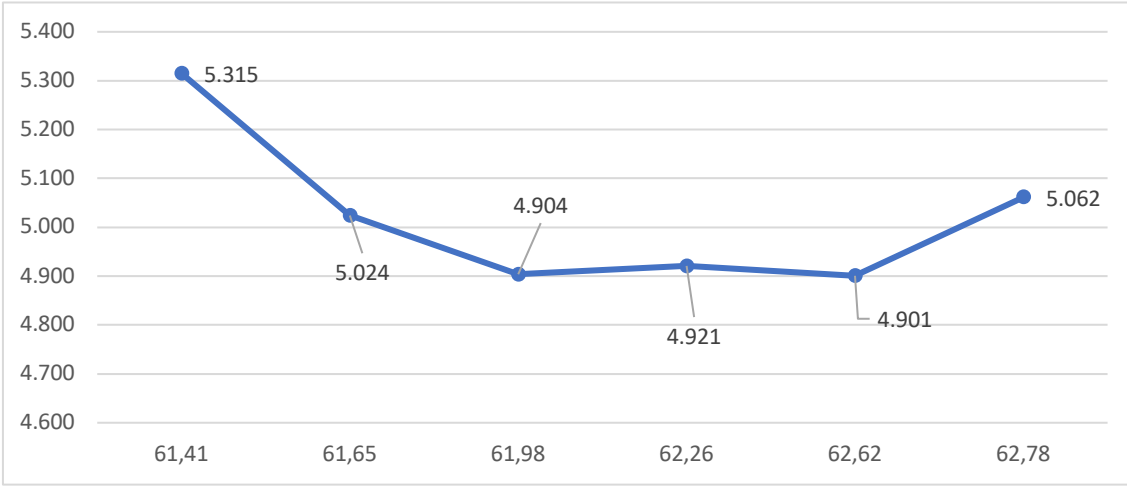
The musical score consists of three staves. The top staff is the vocal line in G-clef, with lyrics 'beyn ha or u veyn ha cho shech'. The middle staff is the piano accompaniment in F-clef, with the same lyrics. The bottom staff shows rhythmic notation with numbers 1, 1, 1, 7, 6, 6, 6, 1, 1 below the notes, corresponding to the lyrics 'beyn ha or u veyn ha cho shech'. A 'vib.' marking is present above the final note of the vocal line.

Vayikra Elohim

Şekil 17. Vayikra Elohim

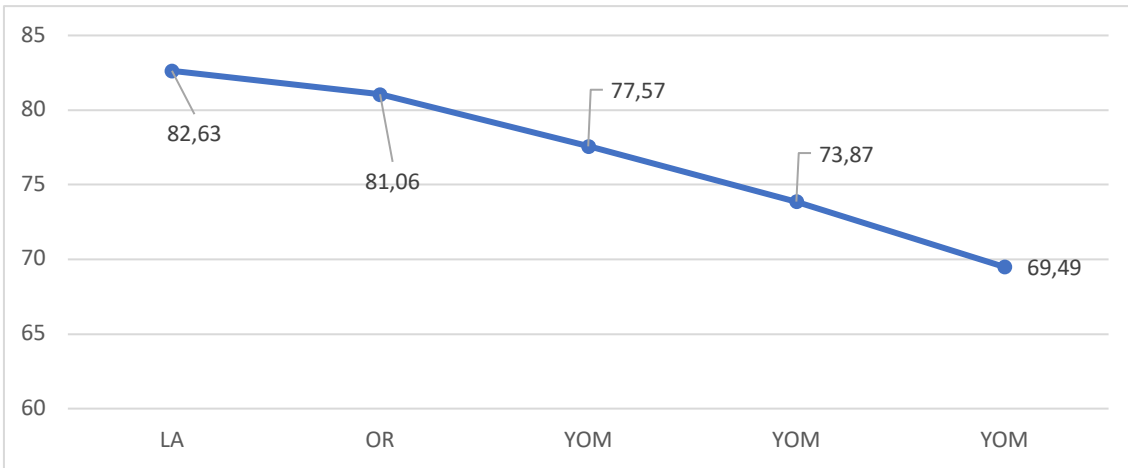
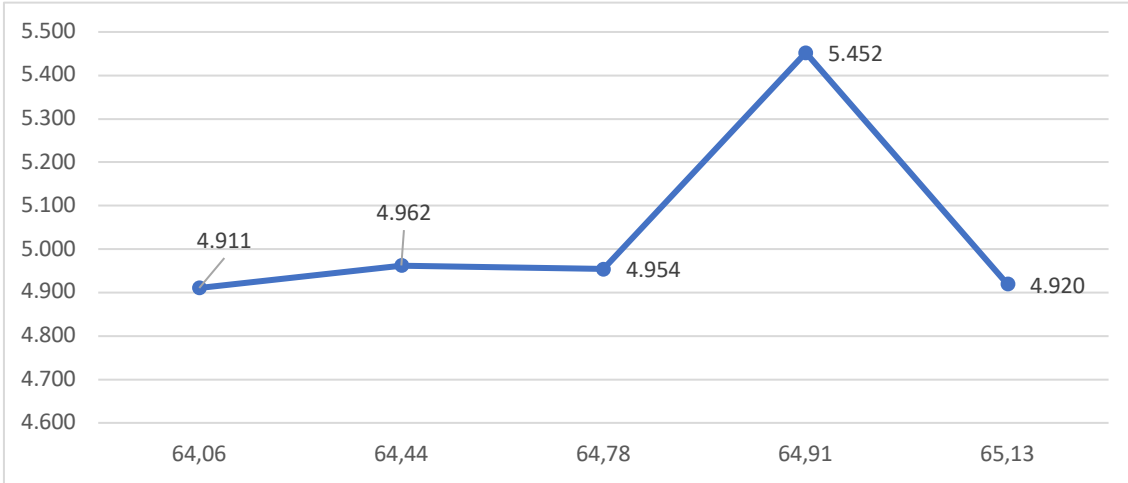
The musical score for 'Vayikra Elohim' is presented in three staves. The top staff is in Treble clef, the middle in Bass clef, and the bottom in Cello/Double Bass clef. The lyrics 'Va yik ra E lo him' are written below each staff. The bottom staff includes fingerings: 3 for 'Va', 2 for 'yik', 1 for 'ra', 1 for 'E', 1 for 'lo', and 2 for 'him'.

La-or yom

Şekil 18. La-or yom

The musical score for 'La-or yom' is presented in three staves. The top staff is in Treble clef, the middle in Bass clef, and the bottom in Piano clef. The lyrics 'la or yom' are written below each staff. The Treble staff has a 'p.' dynamic marking above the final 'yom'. The Piano staff has fingerings '1', '1', '1', '4', '1' below the notes.

Velachoshech kara laylah

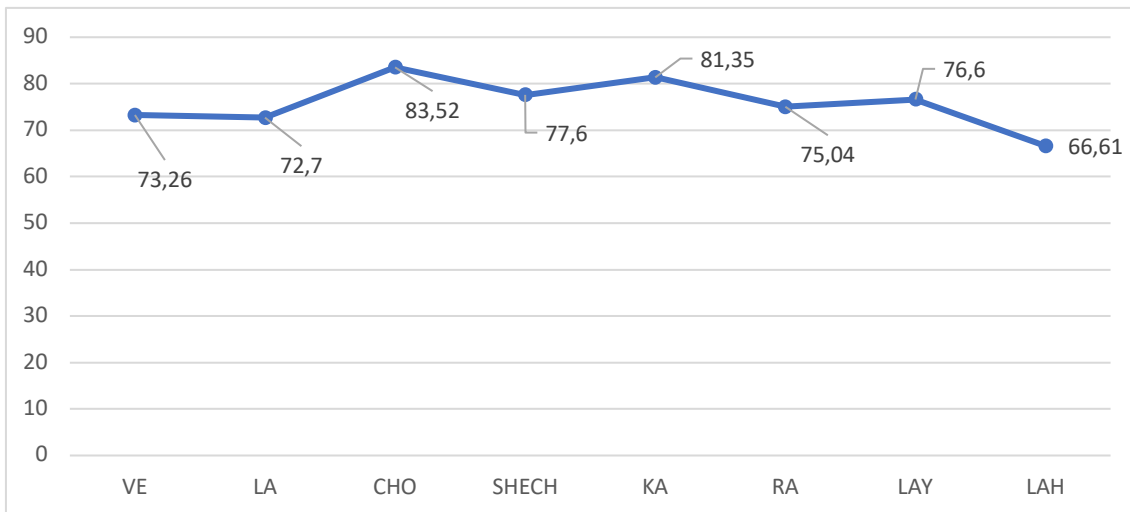
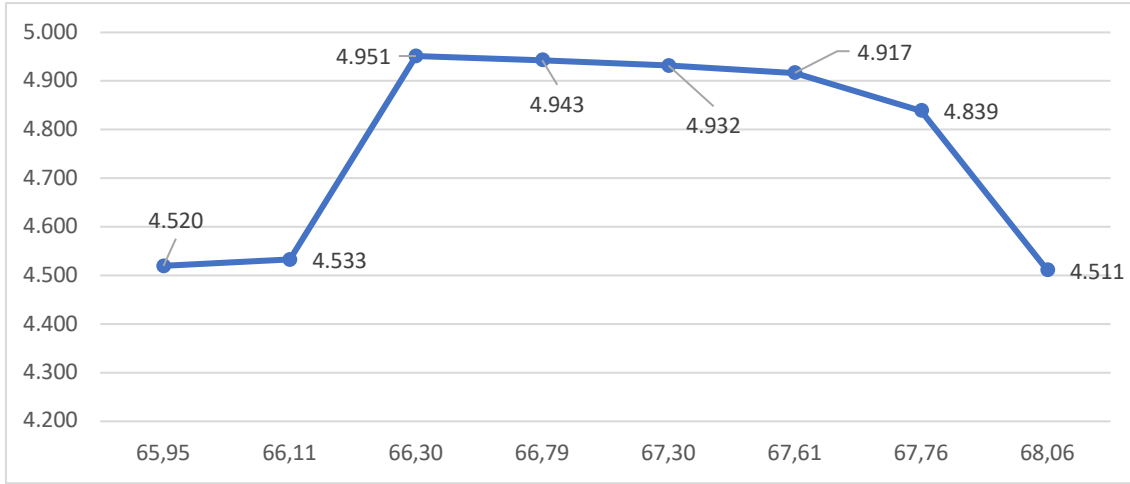
Şekil 19. Velachoshech kara laylah

ve la cho shech ka ra lay lah

ve la cho shech ka ra lay lah

6 6 1 1 1 1 7 6

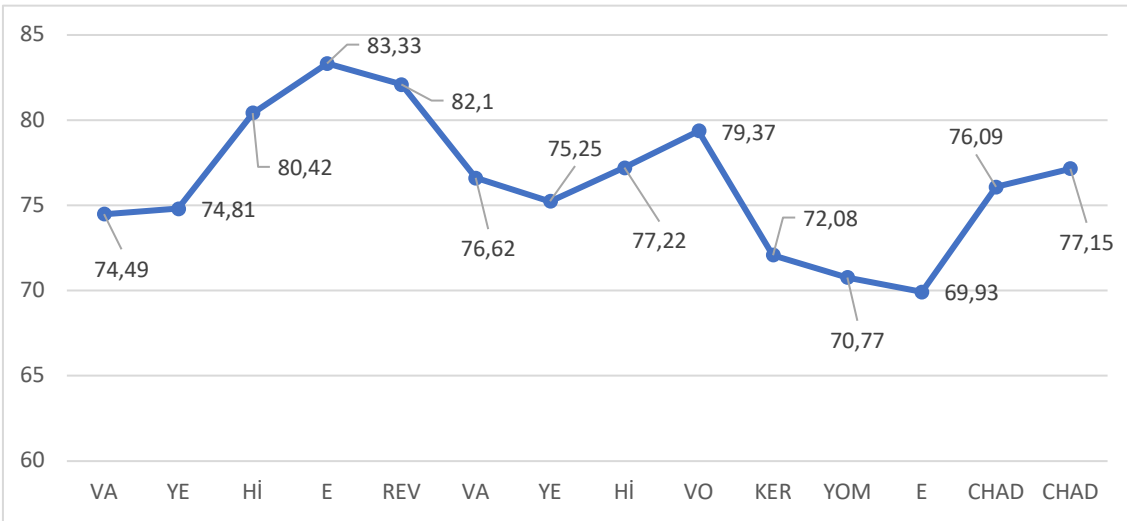
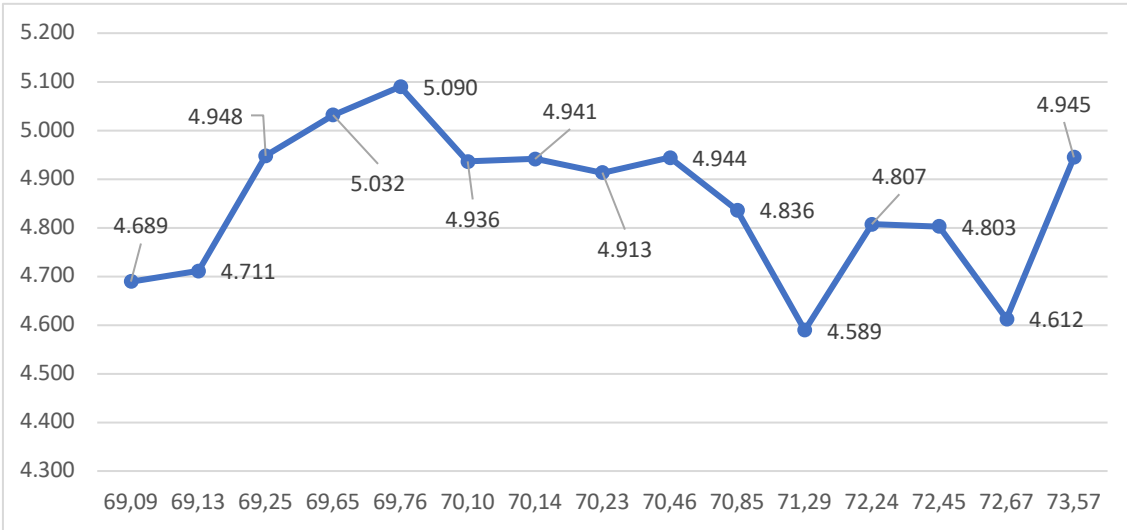
ve la cho shech ka ra lay lah

Vayehi-erev vayehi-voker yom echad

Şekil 20. Vayehi-erev vayehi-voker yom echad

The musical score consists of three staves. The top staff is the vocal line in treble clef, the middle staff is the vocal line in bass clef, and the bottom staff shows fingerings (6, 1, 2, 2, 1, 1, 1, 1, 6, 6, 7, 7, 6, 1) for the vocal line. The lyrics are: va ye hi e rev va ye hi vo ker yom e chad. The score includes vibrato markings (vib.) over the final notes.

1. Perde ve Aralık Tutarlılığı

Tablo 2. Bereshit

Söz	Nota	Cent
BE	Sİ	4,931
RE	Sİ	4,924
SHIT	Sİ	4,962

Okuyucu bu bölümde sadece karar perdesini göstermiştir. Okuyuşun aralık tablosu şu şekildedir:

Tablo 3. Bereshit Aralık Tablosu

Aralık	AEU	İcra Karşılığı	Fark
Sİ-Sİ	*	7	*
Sİ-Sİ	*	38	38

Tablo 4. Bara Elohim

Söz	Nota	Cent
BA	Sİ	4,929
RA	Sİ	4,984
E	Sİ	4,860
LO	Sİ	4,920
HİM	Sİ	4,909

Okuyucu bu bölümde sadece karar perdesini göstermiştir. Okuyuşun aralık tablosu aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 5. Bara Elohim Aralık Tablosu

Aralık	AEU	İcra karşılığı	Fark
Sİ-Sİ	*	55	55
Sİ-Sİ	*	124	124
Sİ-Sİ	*	60	60
Sİ-Sİ	*	19	*

Tablo 6: Et hashamayim

Söz	Nota	Cent
ET	Sİ	4,979
HA	Sİ	4,950
SHA	Sİ	4,955
MA	Sİ	4,932
MA	LA	4,830
YİM	SOL	4,525

Karar perdesi ile icraya devam eden okuyucu bu bölümde makamın pest bölgeden genişlediği Kürdi ve Rast perdelerini gösterip Rast perdesinde kalış yapmıştır. Okuyuşun aralık tablosu aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 7. Et hashamayim Aralık Tablosu

Aralık	AEU	İcra Karşılığı	Fark
Sİ-Sİ	*	29	*
Sİ-Sİ	*	5	*
Sİ-Sİ	*	23	*
Sİ-LA	91	102	*
LA-SOL	294	305	*

Tablo 8. Ve'et ha'arets

Söz	Nota	Cent
VE	SOL	4,599
ET	SOL	4,578
HA	SOL	4,587
A	Sİ	4,912
RETS	Sİ	4,921

Bu bölümde okuyucu Rast perdesi ile icraya devam edip karar perdesine sıçradıktan sonra bu perdede kalış göstermiştir. Okuyuşun aralık tablosu aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 9. Ve'et ha'arets Aralık Tablosu

Aralık	AEU	İcra Karşılığı	Fark
SOL-SOL	*	21	*
SOL-SOL	*	9	*
SOL-Sİ	385	325	60
Sİ-Sİ	*	9	*

Tablo 10. Veha'arets

Söz	Nota	Cent
VE	Sİ	4,909
HA	Sİ	4,935
A	Sİ	4,945
A	DO	5,099
A	RE	5,349
A	Mİ	5,564
A	RE	5,353
A	DO	5,149
A	Sİ	4,937
A	DO	5,015
RETS	Sİ	4,972

Karar perdesi ile icraya devam eden okuyucu karar perdesi üzerinde Segâh dörtlüsü üzerinde çıkıcı ve inici bir seyir gösterdikten sonra karar perdesinde kalış yapmıştır. Okuyuşun aralık tablosu şu şekildedir.

Tablo 11. Veha'arets Aralık Tablosu

Aralık	AEU	İcra Karşılığı	Fark
Sİ-Sİ	*	26	*
Sİ-Sİ	*	10	*
Sİ-DO	113	154	*
DO-RE	204	250	*
RE-Mİ	181	215	*
Mİ-RE	181	211	*
RE-DO	204	204	*
DO-Sİ	113	212	99
Sİ-DO	113	78	*
DO-Sİ	113	43	70

Tablo 12. Hayetah tohu vavohu

Söz	Nota	Cent
HA	Sİ	4,974
YE	DO	4,998
TAH	RE	5,353
TO	DO	5,041
TO	Sİ	4,911
TO	DO	5,053
HU	Sİ	4,910
VA	Sİ	4,910
VO	Sİ	4,996
VO	Mİ	5,508
HU	Sİ	4,924

Yerinde Segâh üçlüsü ile icraya devam eden okuyucu karar perdesinden makamın dördüncü perdesine çıkıp tekrar karar perdesine yönelmiştir. Okuyuşun aralık tablosu aşağıda ifade edilmiştir.

Tablo 13. Hayetah tohu vavohu Aralık Tablosu

Aralık	AEU	İcra Karşılığı	Fark
Sİ-DO	113	24	89
DO-RE	204	355	151
RE-DO	204	312	108
DO-Sİ	113	130	*
Sİ-DO	113	142	*
DO-Sİ	113	143	*
Sİ-Sİ	*	*	*
Sİ-Sİ	*	86	86
Sİ-Mİ	498	512	*
Mİ-Sİ	498	584	86

Tablo 14. Vechoshech al-peney tehom

Söz	Nota	Cent
VE	SOL	4,480
CHO	Sİ	4,946
SHECH	Sİ	4,931
AL	Sİ	4,856
PE	Sİ	4,977
NEY	Sİ	4,952
TE	LA	4,821
HOM	SOL	4,798

Makamın pest bölgeden genişleyen perdelerde seyre devam eden okuyucu karar perdesine yönelip bu perdeyi bir müddet pekiştirdikten sonra tekrar pest perdelere yönelmiş ve Rast perdesinde kalış göstermiştir. Okuyuşun aralık tablosu şu şekildedir.

Tablo 15. Vechoshech al-peney tehom Aralık Tablosu

Aralık	AEU	İcra Karşılığı	Fark
SOL-Sİ	385	466	81
Sİ-Sİ	*	15	*
Sİ-Sİ	*	75	75
Sİ-Sİ	*	121	121
Sİ-Sİ	*	25	*
Sİ-LA	91	131	*
LA-SOL	294	23	271

Tablo 16. Veruach Elohim

Söz	Nota	Cent
VE	Sİ	4,913
RU	Sİ	4,974
ACH	Sİ	4,943
E	Sİ	4,900
LO	Sİ	4,899
HİM	Sİ	4,932
HİM	Mİ	5,483
HİM	Sİ	4,930

İcraya makamın güçlü perdesi ile devam eden okuyucu bir müddet bu perdeyi pekiştirdikten sonra Dik Hisar perdesi ile makamın karar perdesi arasında bir kaydırma yapmış ve karar perdesinde kalış göstermiştir. Okuyuşun aralık tablosu aşağıda verilmiştir.

Tablo 17. Veruach Elohim Aralık Tablosu

Aralık	AEU	İcra Karşılığı	Fark
Sİ-Sİ	*	61	61
Sİ-Sİ	*	31	*
Sİ-Sİ	*	43	*
Sİ-Sİ	*	1	*
Sİ-Sİ	*	33	*
Sİ-Mİ	498	551	53
Mİ-Sİ	498	553	55

Tablo 18. Merachefet al-peney hamayim

Söz	Nota	Cent
ME	Sİ	4,941
RA	Sİ	4,929
CHE	Sİ	4,927
CHE	LA	4,806
FET	SOL	4,590
AL	SOL	4,673
PE	SOL	4,581
NEY	SOL	4,548
HA	SOL	4,623
MA	Sİ	4,953
MA	LA	4,838
YİM	Sİ	4,955

Makamın karar perdesi ile icraya devam eden okuyucu pest bölgede Nim Zirgule ve Rast perdelerine yönelmiş ve bu perdeyi pekiştirdikten sonra karar perdesinde yedenli bir kalış göstermiştir. Okuyuşun aralık tablosu şu şekildedir:

Tablo 19. Merachefet al-peney hamayim Aralık Tablosu

Aralık	AEU	İcra Karşılığı	Fark
Sİ-Sİ	*	12	*
Sİ-Sİ	*	2	*
Sİ-LA	91	121	*
LA-SOL	294	216	78
SOL-SOL	*	83	83
SOL-SOL	*	92	92
SOL-SOL	*	33	*
SOL-SOL	*	75	75
SOL-Sİ	385	330	55
Sİ-LA	91	115	*
LA-Sİ	91	117	*

Tablo 20. Vayomer Elohim yehi-or

Söz	Nota	Cent
VA	Sİ	4,948
YO	RE	5,351
MER	DO	5,055
E	Sİ	4,940
LO	Sİ	4,902
HİM	Sİ	4,959
YE	Sİ	4,920
Hİ	Sİ	4,963
OR	Sİ	4,942

Yerinde Segâh üçlüsü ile icraya devam eden okuyucu karar perdesini pekiştirdikten sonra perde üzerinde bir asma kalış göstermiş; ardından tekrar karar perdesini göstererek bir kalış daha göstermiştir. Okuyuşun aralık tablosu şu şekildedir:

Tablo 21. Vayomer Elohim yehi-or Aralık Tablosu

Aralık	AEU	İcra Karşılığı	Fark
Sİ-RE	317	403	86
RE-DO	204	296	92
DO-Sİ	113	115	*
Sİ-Sİ	*	38	*
Sİ-Sİ	*	57	57
Sİ-Sİ	*	39	*
Sİ-Sİ	*	43	*
Sİ-Sİ	*	21	*

Tablo 22. Vayehi-or

Söz	Nota	Cent
VA	SOL	4,580
YE	SOL	4,578
Hİ	SOL	4,586
OR	Sİ	4,924

Rast perdesi ile icraya devam eden okuyucu bu perdeyi gösterdikten sonra karar perdesine yönelip kalış göstermiştir. Okuyuşun aralık tablosu aşağıda ifade edilmiştir.

Tablo 23. Vayehi-or Aralık Tablosu

Aralık	AEU	İcra Karşılığı	Fark
SOL-SOL	*	2	*
SOL-SOL	*	8	*
SOL-Sİ	385	338	47

Tablo 24. Vayar Elohim

Söz	Nota	Cent
VA	Sİ	4,915
YAR	RE	5,379
YAR	DO	5,021
YAR	Sİ	4,957
YAR	LA	4,817
YAR	Sİ	4,949
E	RE	5,328
LO	RE	5,379
HİM	RE	5,363
HİM	FA	5,685
HİM	Mİ	5,581
HİM	RE	5,318
HİM	DO	5,019
HİM	Sİ	4,947
HİM	LA	4,822
HİM	Sİ	4,969

Yerinde Segâh üçlüsü ile icraya devam eden okuyucu karar perdesi üzerinde yedenli bir kalış göstermiştir. Makamın güçlü perdesi ile icraya devam eden okuyucu Acem perdesine yönelerek yerinde inici bir eksik Segâh beşlisi ile karar perdesinde yedenli bir kalış göstermiştir. Okuyuşun aralık tablosu aşağıda verilmiştir.

Tablo 25. Vayar Elohim Aralık Tablosu

Aralık	AEU	İcra Karşılığı	Fark
Sİ-RE	317	464	147
RE-DO	204	358	154
DO-Sİ	113	64	49
Sİ-LA	91	140	49
LA-Sİ	91	132	*
Sİ-RE	317	379	62
RE-RE	*	51	51
RE-RE	*	16	*
RE-FA	294	322	*
FA-Mİ	113	104	*
Mİ-RE	181	263	82
RE-DO	204	299	95
DO-Sİ	113	72	*
Sİ-LA	91	125	*
LA-Sİ	91	147	56

Tablo 26. Et-ha'or ki-tov

Söz	Nota	Cent
ET	Sİ	4,958
HA	Sİ	4,904
OR	DO	5,009
KI	Sİ	4,952
TOV	Sİ	4,920

Karar perdesi ile icraya devam eden okuyucu bu bölümde sadece Çargah perdesine yönelmiş ve ardından karar perdesine yönelip kalış göstermiştir. Okuyuşun aralık tablosu şu şekildedir:

Tablo 27. Et-ha'or ki-tov Aralık Tablosu

Aralık	AEU	İcra Karşılığı	Fark
Sİ-Sİ	*	54	54
Sİ-DO	113	105	*
DO-Sİ	113	57	57
Sİ-Sİ	*	32	*

Tablo 28. Vayavdel Elohim

Söz	Nota	Cent
VA	RE	5,362
YAV	DO	5,077
DEL	Sİ	4,910
E	Sİ	4,917
LO	Sİ	4,934
HIM	Mİ	5,467
HIM	Sİ	4,947

Yerinde inici bir Segâh üçlüsü ile devam eden okuyucu bir süre karar perdesini pekiştirdikten sonra Dik Hisar perdesi ile karar perdesi arasında bir kaydırma yapıp karar perdesinde kalış göstermiştir Okuyuşun aralık tablosu aşağıda verilmiştir.

Tablo 29. Vayavdel Elohim Aralık Tablosu

Aralık	AEU	İcra Karşılığı	Fark
RE-DO	204	285	81
DO-Sİ	113	167	54
Sİ-Sİ	*	7	*
Sİ-Sİ	*	17	*
Sİ-Mİ	498	533	*
Mİ-Sİ	498	520	*

Tablo 30. Beyn ha'or uveyn hachoshech

Söz	Nota	Cent
BEYN	Sİ	4,946
HA	Sİ	4,927
OR	Sİ	4,957
OR	LA	4,853
OR	SOL	4,600
U	SOL	4,602
VEYN	SOL	4,610
HA	SOL	4,603
CHO	Sİ	4,953
SHECH	Sİ	4,907

Karar perdesi ile icraya devam eden okuyucu Rast perdesine kadar kademeli indikten sonra bir asma kalış göstermiştir. Rast perdesini pekiştirerek icraya devam eden okuyucu bir anda tekrar karar perdesine yönelmiş ve burada bir kalış göstermiştir. Okuyuşun aralık tablosu şu şekildedir:

Tablo 31. Beyn ha'or uveyn hachoshech Aralık Tablosu

Aralık	AEU	İcra Karşılığı	Fark
Sİ-Sİ	*	19	*
Sİ-Sİ	*	30	*
Sİ-LA	91	104	*
LA-SOL	294	253	*
SOL-SOL	*	2	*
SOL-SOL	*	8	*
SOL-SOL	*	7	*
SOL-Sİ	385	350	*
Sİ-Sİ	*	46	*

Tablo 32. Vayikra Elohim

Söz	Nota	Cent
VA	RE	5,315
YİK	DO	5,024
RA	Sİ	4,904
E	Sİ	4,921
LO	Sİ	4,901
HİM	DO	5,062

Yerinde inici Segâh üçlüsü ile icraya devam eden okuyucu bir süre karar perdesini pekiştirdikten sonra Çargah perdesinde kalış göstermiştir. Okuyuşun aralık tablosu aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 33. Vayikra Elohim Aralık Tablosu

Aralık	AEU	İcra Karşılığı	Fark
RE-DO	204	291	87
DO-Sİ	113	120	*
Sİ-Sİ	*	17	*
Sİ-Sİ	*	20	*
Sİ-DO	113	161	48

Tablo 34. La-or yom

Söz	Nota	Cent
LA	Sİ	4,911
OR	Sİ	4,962
YOM	Sİ	4,954
YOM	Mİ	5,452
YOM	Sİ	4,920

Karar perdesi ile icraya devam eden okuyucu bu bölümde sadece Dik Hisar ile karar perdesi arasında bir kaydırma gösterdikten sonra karar perdesinde kalış yapmıştır. Okuyuşun aralık tablosu aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 35. La-or yom Aralık Tablosu

Aralık	AEU	İcra Karşılığı	Fark
Sİ-Sİ	*	51	51
Sİ-Sİ	*	8	*
Sİ-Mİ	498	498	*
Mİ-Sİ	498	532	*

Tablo 36. Velachoshech kara laylah

Söz	Nota	Cent
VE	SOL	4,520
LA	SOL	4,533
CHO	Sİ	4,951
SHECH	Sİ	4,943
KA	Sİ	4,932
RA	Sİ	4,917
LAY	LA	4,839
LAH	SOL	4,511

Rast-Segâh üçlü aralığını göstererek icraya devam eden okuyucu karar perdesinde asma kalış gösterdikten sonra karar perdesini pekiştirerek kademeli olarak Rast perdesine yönelmiş ve kalış yapmıştır. Okuyuşun aralık tablosu aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 37. Velachoshech kara laylah Aralık Tablosu

Aralık	AEU	İcra Karşılığı	Fark
SOL-SOL	*	13	*
SOL-Sİ	385	418	*
Sİ-Sİ	*	8	*
Sİ-Sİ	*	11	*
Sİ-Sİ	*	15	*
Sİ-LA	91	78	*
LA-SOL	294	328	*

Tablo 38. Vayehi-erev vayehi-voker yom echad

Söz	Nota	Cent
VA	SOL	4,689
YE	SOL	4,711
HI	Sİ	4,948
E	DO	5,032
REV	DO	5,090
VA	Sİ	4,936
YE	Sİ	4,941
HI	Sİ	4,913
VO	Sİ	4,944
VO	LA	4,836
KER	SOL	4,589
YOM	LA	4,807
E	LA	4,803
CHAD	SOL	4,612
CHAD	Sİ	4,945

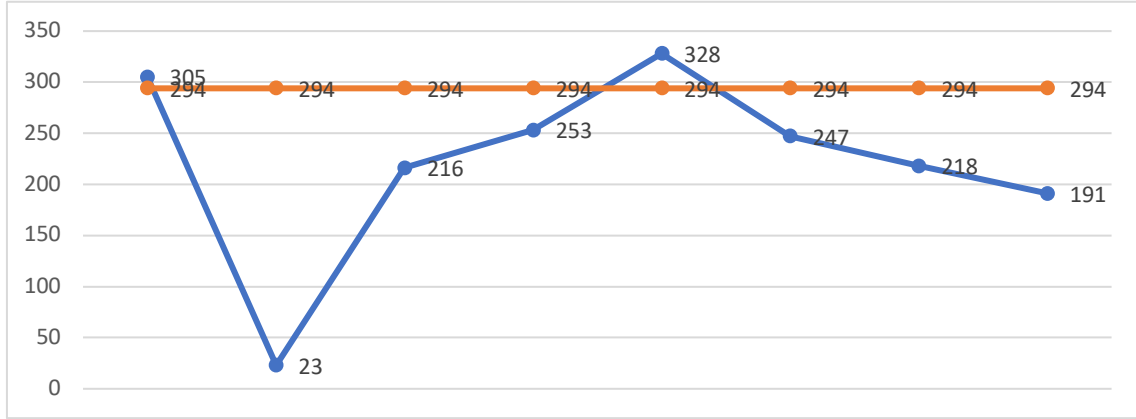
Rast-Segâh üçlü aralığı ile icraya devam eden okuyucu Çargâh perdesine yöneldikten sonra bir süre karar perdesini pekiştirmiş ve kademeli olarak Rast perdesine yönelmiştir. Nim Zırgule perdesi ile icrayı devam ettiren okuyucu Rast-Segâh üçlü aralığı ile icrayı sonlandırmıştır. Okuyuşun aralık tablosu şu şekildedir:

Tablo 39. Vayehi-erev vayehi-voker yom echad Aralık Tablosu

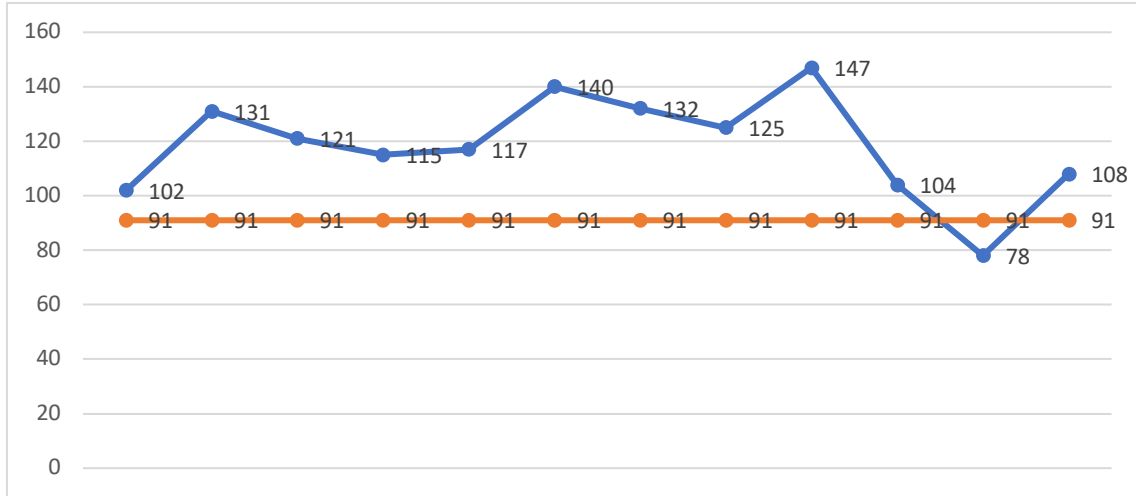
Aralık	AEU	İcra Karşılığı	Fark
SOL-SOL	*	22	*
SOL-Sİ	385	237	148
Sİ-DO	113	84	*
DO-DO	*	58	58
DO-Sİ	113	154	41
Sİ-Sİ	*	5	*
Sİ-Sİ	*	28	*
Sİ-Sİ	*	31	*
Sİ-LA	91	108	*
LA-SOL	294	247	47
SOL-LA	294	218	76
LA-LA	*	4	*
LA-SOL	294	191	103
SOL-Sİ	385	333	52

2. Aralıklar

2.1. İkili Aralıklar

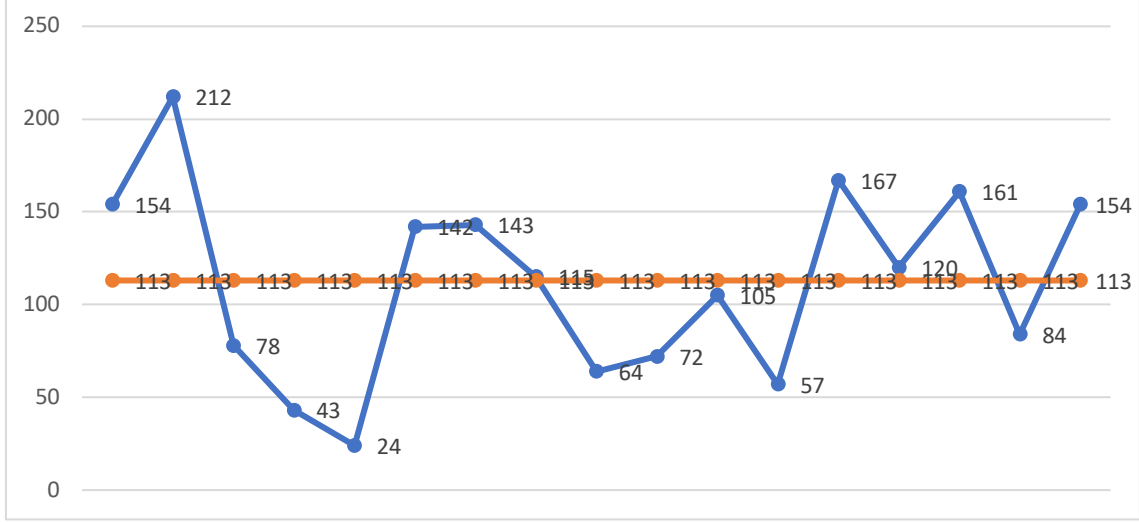
Grafik 1. Rast-Kürdi Aralığı (294)

294 cent olarak tespit edilen Rast-Kürdi aralığı icra içerisinde sekiz defa kullanılmıştır. Grafiğe baktığımızda okuyuşun sadece iki yerde sistemle örtüşüğünü görmekteyiz. Dolayısıyla sistem ile icra genel olarak örtüşmemektedir.

Grafik 2. Kürdi-Segâh Aralığı (91)

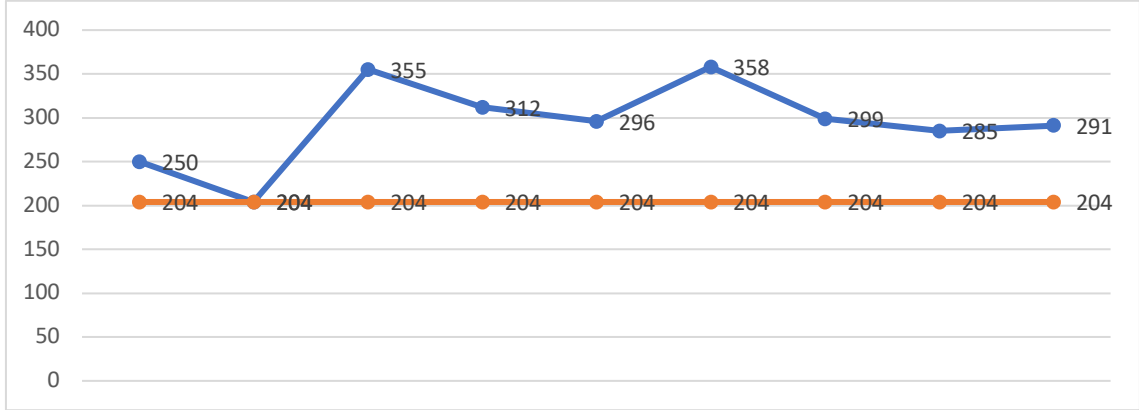
91 cent olarak tespit edilen Kürdi-Segâh aralığı icra içerisinde 12 defa kullanılmıştır. Grafik göz önünde bulundurulduğunda icranın sadece bir yer haricinde genellikle sisteme göre tiz bölgelerde tınladığı görülmektedir. Dolayısıyla sistem ile icranın genel olarak örtüşmediğini söyleyebiliriz.

Grafik 3. Segâh-Çargah Aralığı (113)

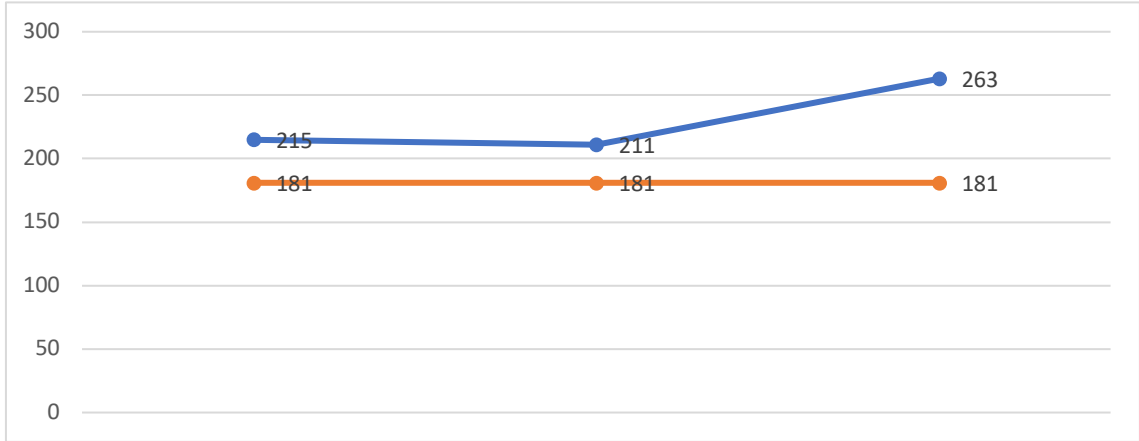

113 cent olarak tespit edilen Segâh-Çargah aralığı icra içerisinde 17 defa kullanılmıştır. Grafiği incelediğimizde icranın birçok yerde fazlasıyla pest ya da tiz bölgelerde tınladığını görmekteyiz. Bu sebeple sistem ile icranın örtüşmediğini söylemek mümkündür.

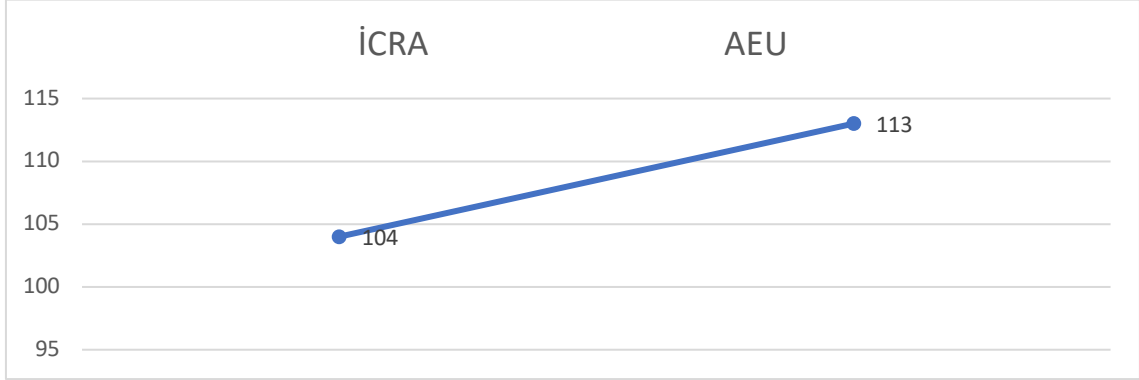
Grafik 4. Çargah-Nevâ Aralığı (204)

204 cent olarak tespit edilen Çargah-Nevâ aralığı icra içerisinde dokuz defa kullanılmıştır. Grafiği göz önünde bulundurduğumuzda icranın sisteme göre daha tiz bölgelerde tınladığını görmekteyiz. Dolayısıyla sistem ile icra örtüşmemektedir.

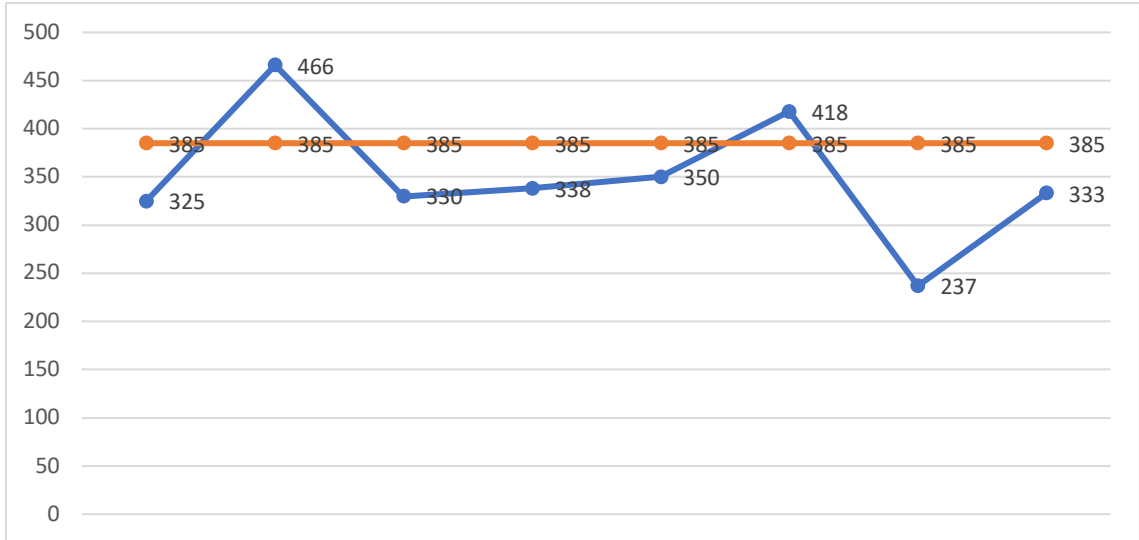
Grafik 5. Nevâ-Dik Hisar Aralığı (181)

181 cent olarak tespit edilen Nevâ-Dik Hisar aralığı icra içerisinde sadece üç defa kullanılmıştır. Grafiğe bakıldığında icranın sisteme göre çok olmasa da daha tiz bölgelerde tınladığı görülmektedir. Bu sebeple sistem ile icranın büyük oranda örtüşmediği ifade edilebilir.

Grafik 6. Dik Hisar-Acem Aralığı (113)

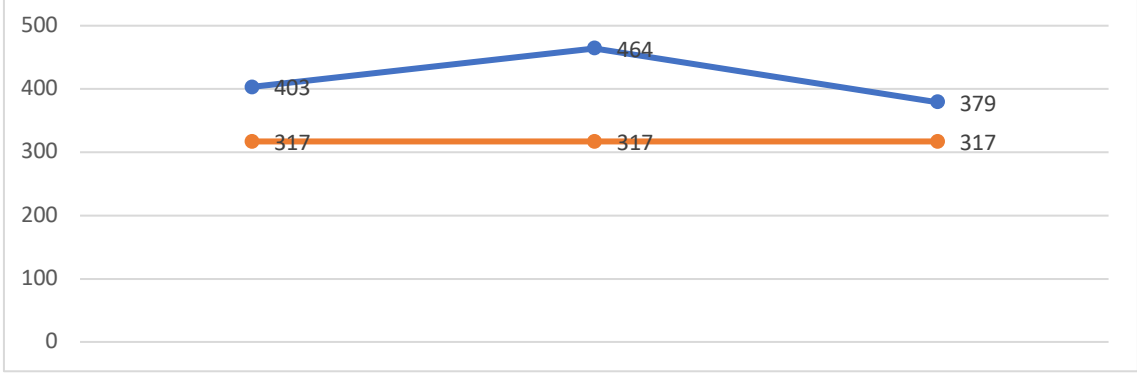
113 cent olarak tespit edilen Dik Hisar-Acem aralığı icra içerisinde sadece bir defa kullanılmıştır. Grafiğe baktığımızda sistem ile icranın örtüşüğünü görmekteyiz.

2.2. Üçlü Aralıklar

Grafik 7. Rast-Segâh Aralığı (385)

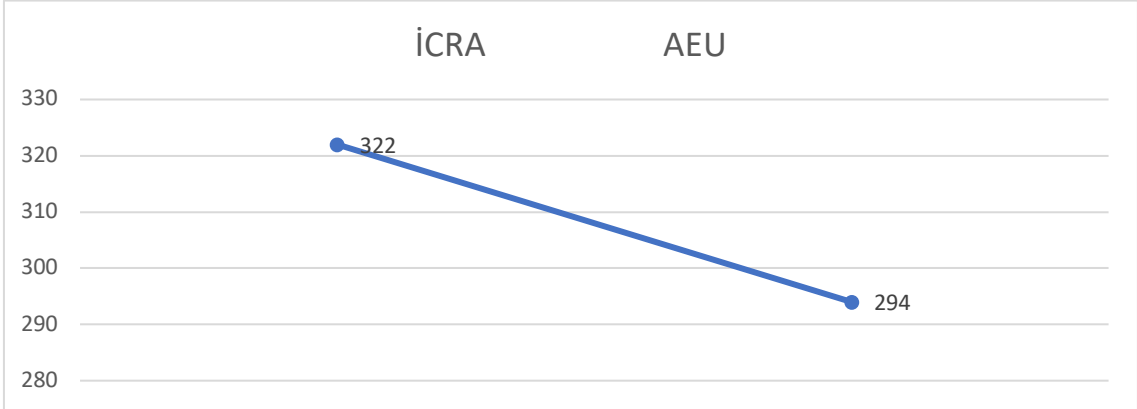
385 cent olarak tespit edilen Rast-Segâh aralığı icra içerisinde sekiz defa kullanılmıştır. Grafik göz önünde bulundurulduğunda icranın birkaç yerde sisteme yakın bölgelerde tınladığı görülmektedir. Bu sebeple sistem ile icranın büyük oranda örtüşmediği söylenebilir.

Grafik 8. Segâh-Nevâ Aralığı (317)

317 cent olarak tespit edilen Segâh-Nevâ aralığı icra içerisinde sadece üç defa kullanılmıştır. Grafığe baktığımızda icranın sisteme göre tiz bölgelerde tınladığını görmekteyiz. Bu sebeple sistem ile icranın örtüşmediğini söyleyebiliriz.

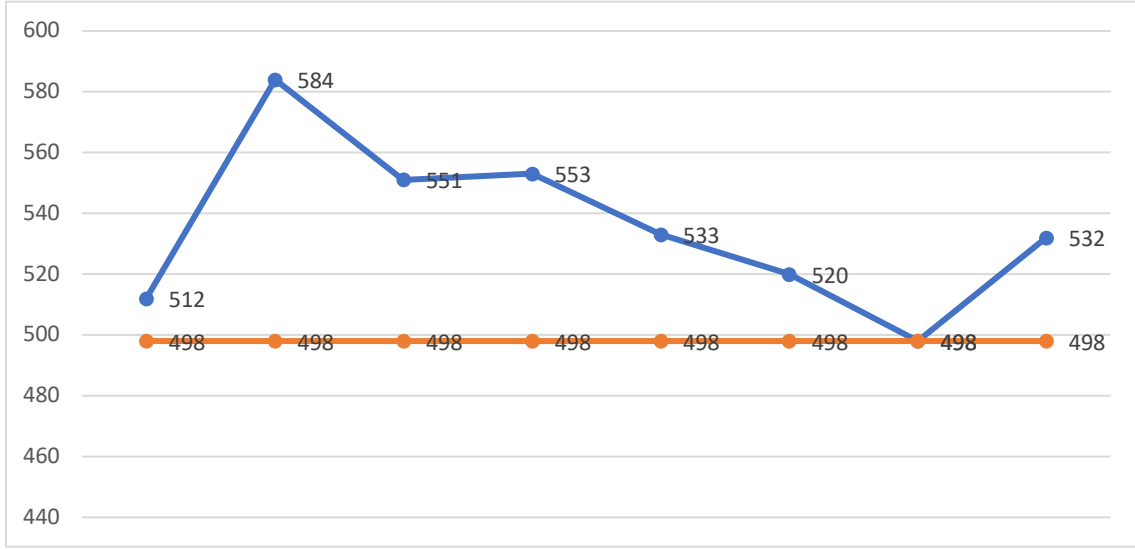
Grafik 9. Nevâ-Acem Aralığı (294)

294 cent olarak tespit edilen Nevâ-Acem aralığı icra içerisinde sadece bir defa kullanılmıştır. Grafığe baktığımızda icranın sistemle örtüşmediğini görmekteyiz.

2.3. Dörtlü Aralıklar

Grafik 10. Segâh-Dik Hisar Aralığı (498)

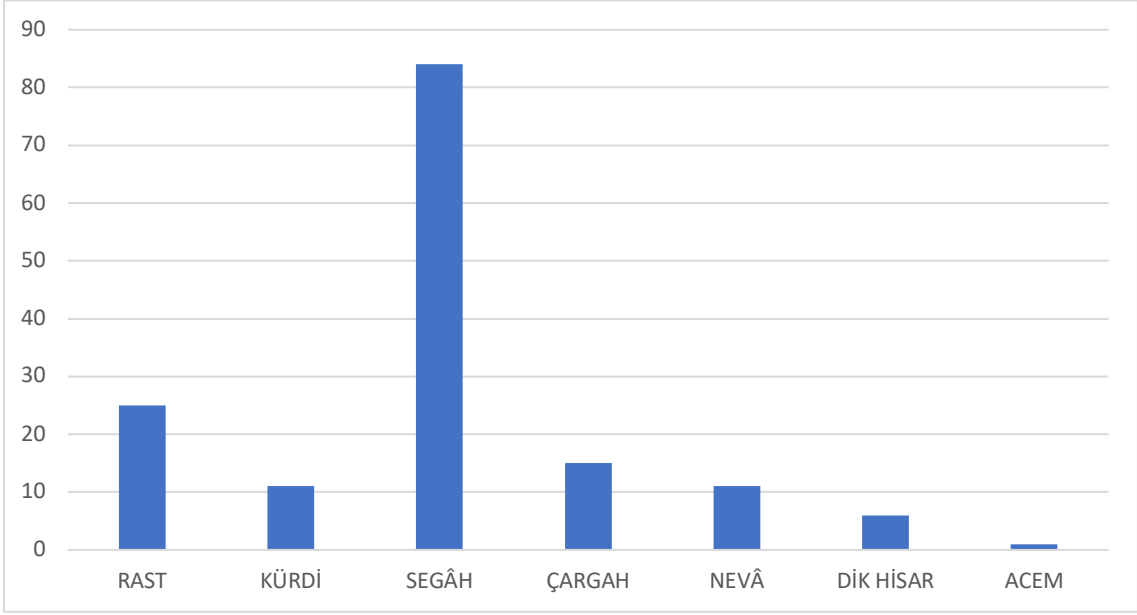

498 cent olarak ifade edilen Segâh-Dik Hisar aralığı icra içerisinde sekiz defa kullanılmıştır. Grafiğe baktığımızda okuyuşun bazı bölgelerde sisteme yakın bölgelerde tınladığını görmemize rağmen okuyuş genellikle sisteme göre tiz bölgelerde seyretmektedir. Tüm bunları değerlendirdiğimizde sistem ile icranın kısmen örtüşmediğini söylemek mümkün görülmektedir.

3. Perde Adetleri

Tablo 38. Perde Adetleri

Perde Adı	Ort. Cent Değeri	Perde Adedi	İcradaki Oranı (%)
RAST	4,596	25	16,33
KÜRDÎ	4,824	11	7,18
SEGÂH	4,935	84	54,9
ÇARGAH	5,050	15	9,80
NEVÂ	5,350	11	7,18
DİK HİSAR	5,509	6	3,92
ACEM	5,685	1	0,65

Grafik 11. Perde Adetleri

Segâh makamına benzer bir makamda okunan Tevrat ayetlerinde kullanılan perdeler yukarıdaki tabloda ve grafikte gösterilmiştir. Verileri incelediğimizde en çok Segâh (%54,9) perdesinin kullanıldığını görmekteyiz. Öyle ki bu perdenin kullanım oranı icranın yarısından fazlasına tekabül etmektedir. Kullanım sıklıklarına göre okuyuş içerisinde kullanılan perdeler sırasıyla Rast (%16,33), Çargâh (%9,80), Kürdî (%7,18), Nevâ (%7,18), Dik Hisar (%3,92) ve Acem (%0,65) perdeleridir. İcra içerisinde okuyucunun tercih ettiği perdelerle baktığımızda genellikle yerinde eksik Segâh beşlisi ve makamın pest bölgeden genişlediği perdeleri kullandığını görmekteyiz. Bu bilgilere ek olarak Acem perdesi icra içerisinde sadece bir defa kullanılmıştır.

İcrada en çok kullanılan Segâh perdesi tek başına icranın yarısından fazlasını karşılamaktadır. Buradan hareketle okuyuşun oldukça sade bir tavırla gerçekleştiğini söylemek mümkündür. Bize göre bunun sebebi okuyucunun metni daha ön plana çıkarmak istemesi olabilir.

Bu bilgileri değerlendirdiğimizde Segâh makamına benzer bir melodik seyre sahip olan bu okuyuşun nazari sistemde tarif edilen Segâh makamına kısmen benzemediği söylenebilir.

4. Uzayan Hecelerdeki Melodik Yapı

Tablo 39. Uzayan Hecelerdeki Melodik Yapı

Uzayan Son Hece	Uzama Süresi (Sn)	Register (Aralık)	Perde Adedi	Perde Tekrarı	Rast	Kürdi	Segâh	Çargah	Nevâ	Dik Hisar	Acem
BERESHIT	0,51	1	1	1			1				
ELOHIM	0,15	1	1	1			1				
HASHAMAYIM	0,27	1	1	1	1						
ARETS	0,79	1	1	1			1				
ARETS	0,24	1	1	1			1				
VAVOHU	0,24	1	1	1			1				
TEHOM	0,26	1	1	1	1						
ELOHIM	0,31	2	2	3			2			1	
HAMAYIM	0,28	1	1	1			1				
ELOHIM	0,33	1	1	1			1				
OR	0,40	1	1	1			1				
OR	0,98	1	1	1			1				
VAYAR	2,35	4	4	5		1	2	1	1		
ELOHIM	1,70	6	6	8		1	2	1	2	1	1
TOV	0,29	1	1	1			1				
ELOHIM	0,39	2	2	2			1			1	
OR	1,00	3	3	3	1	1	1				
HACHOSHECH	0,80	1	1	1			1				
ELOHIM	0,25	1	1	1				1			
YOM	0,72	2	2	3			2			1	
VELACHOSHECH	0,27	1	1	1			1				
LAYLAH	0,32	1	1	1	1						
VOKER	0,40	1	1	1	1						
ECHAD	2,21	2	2	2	1		1				
Register Ort.		1,58									
Perde Adedi Ort.			1,58								
Perde Tekrarı Ort.				1,79							
Perde Tekrar Top.					6	3	23	3	3	4	1
Perde Tekrar (%)					14	7	53,4	7	7	9,3	2,3
Hece Adedi	24										
Ort. Uzama Süresi	0,64										

Yukarıdaki tabloda okuyuş sırasında 24 defa uzayan son hecenin uzadığı süre (saniye cinsinden), uzadığı aralık ve uzatma esnasında okuyucu tarafından kullanılan perdeler gösterilmiştir. Perdenin altlarında kalın (bold) yazılı olan rakamlar uzamanın bittiği perdeyi ve kırmızı renk ile yazılan harfler kullanılan perdeleri ifade etmektedir.

Tabloya baktığımızda uzama süresinin en fazla olduğu hecenin icranın ortalarında, ikinci en fazla uzayan hecenin ise icranın sonunda olduğunu görmekteyiz. Okuyuş esnasındaki ortalama uzama süresi 0,64 saniye iken en uzun uzayan hecenin süresi 2,35 saniye olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu uzatmalar için yaklaşık iki aralık kullanılmıştır.

Uzatma esnasında en çok kullanılan perde karar perdesi olan Segâh (%53,4) perdesidir. Öyle ki Segâh perdesi uzatma esnasında kullanılan perdelerin yarısından fazlasını karşılamaktadır. Uzatma sırasında kullanılan diğer perdeler kullanım sıklıklarına göre sırayla Rast (%14), Dik Hisar

(%9,3), Kürdî (%7), Çargâh (%7), Nevâ (%7) ve Acem (%2,3) perdeleridir. Tabloyu göz önünde bulundurduğumuzda okuyucunun genellikle karar perdesinde kalış yaptığını görmekteyiz.

Tabloyu dikey olarak değerlendirdiğimizde okuyucunun uzatma esnasında genellikle tek perde kullandığını, ancak ortalamaya baktığımızda okuyucunun uzatma esnasında birden fazla perde kullandığını görmekteyiz.

5. Susma Süreleri

Tablo 40. Susma Süreleri

Sus Yeri	Sus Süresi
BERESHIT.....BARA	0,26
ELOHIM.....ET HASHAMAYIM	1,14
HASHAMAYIM.....VE'ET	0,62
ARETS.....VEHA	0,89
ARETS.....HAYETAH	1,12
VAVOHU.....VECHOSHECH	0,97
VECHOSHECH.....AL	0,60
TEHOM.....VERUACH	0,87
ELOHIM.....MERACHEFET	0,73
HAMAYIM.....VAYOMER	1,32
ELOHIM.....YEHI	0,19
OR....VAYEHI	1,11
OR....VAYAR	1,17
VAYAR....ELOHIM	0,79
ELOHIM....ET	0,81
TOV....VAYAVDEL	1,09
ELOHIM....BEYN	0,89
HA'OR....UVEYN	0,67
HACHOSHECH....VAYIKRA	0,78
ELOHIM....LA-OR	0,95
YOM....VELACHOSHECH	0,66
VELACHOSHECH....KARA	0,25
LAYLAH....VAYEHI	0,70
VOKER....YOM	0,49
Toplam Okuyuş Süresi (Sn)	
	64,863
Toplam Sus Süresi (Sn)	
	19,07
Sus Adedi	
	24
Ortalama Sus Süresi (Sn)	
	0,79
Sus Süresinin İcra Süresine Oranı (%)	
	%29

Yukarıdaki tabloda Tevrat'ın Bereshit bölümünün ilk cümlelerinin icrasındaki "sus"lar gösterilmiştir. Okuyuş esnasında 24 adet sus kullanılmıştır.

Bir sus için ortalama olarak 0,79 sn. süre kullanan okuyucu, okuyuşun geneline baktığımızda icranın dörtte birinden fazla olan süreyi sus kullanarak geçirmiştir. Okuyuştaki susların icraya göre oranı %29'dur.

Sus sürelerine baktığımızda genellikle susların bir saniyenin altında olduğunu görmekteyiz. Bu da bize icranın seri bir şekilde seyrettiğini kanıtlar niteliktedir.

Sonuç

Perdelerin cent değerleri incelendiğinde okuyuşun kısmen Arel-Ezgi-Uzdilek nazari sisteminde yer alan referans değerleriyle örtüştüğünü söyleyebiliriz. Aralıklarda ise tam tersi bir durum söz

konusudur. Aralıkları incelediğimizde ise sistem ile icranın örtüşmediğini rahatlıkla söyleyebiliriz. Bunun en önemli sebeplerinden biri, her ne kadar Taamim sembollerinin Segâh makamına benzer bir şekilde okunsa da tam anlamıyla Segâh makamı olmamasından kaynaklanmıştır. Bu durum okuyuşta da göze çarpmaktadır.

Perdelerin kullanım oranları incelendiğinde, okuyuşta en çok karar perdesinin kullanıldığı görülmektedir. Oldukça sade bir okuyuşun gözlemlendiği icranın yarısından fazlasında karar perdesi kullanılmıştır. Bununla birlikte tiz perdelerin kullanılmadığını gördüğümüz okuyuşta genellikle tam Segâh beşlisini içeren perdelerin tercih edildiğini görmekteyiz. Bu açıdan okuyuşun kısmen de olsa Arel-Ezgi-Uzdilek sistemi ile örtüştüğünü söylemek mümkün olacaktır.

Taamim sembollerinin çok eski bir geçmişinin olduğu ve bu sembollerin zamanla değişime uğradığı var sayıldığı takdirde, Türk topraklarında yaşayan Seferad Yahudileri'nin Türk müziğinden etkilendikleri sonucu ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte Taamim sembollerinin tarihsel serüvenine dair çalışmaların oldukça kısıtlı olması, durumu anlamayı da zorlaştırmaktadır. Bu ve benzeri kayıtların Taamim sembollerinin anlaşılması adına yararlı olacağı ve araştırmacıların Taamim sembollerine dair detaylı çalışmalar yapmaları hususunda teşvik edilmesi gerekmektedir.

Kaynakça

- Adam, Baki. *Yahudi Kaynaklarına Göre Tevrat*. Ankara: Seba Yayınları, 1997.
- Bardakçı, Murat. *Fener Beyleri'ne Türk Şarkıları*. İstanbul: Pan Yayıncılık, 1992.
- Besalel, Yusuf. *Osmanlı ve Türk Yahudileri*. İstanbul: Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın A.Ş., 2004.
- Chrysantos of Madytos. *Great Theory of Music*. çev. Katy Romanou. New York: The Axion Estin Foundatiton, 2010.
- Çiftçi, Recai. *İstanbul'daki Hristiyan ve Müslüman Mabedlerinde Okunan Tevrat, Zebur, İncil ve Kuran-ı Kerim Ayetlerinin Karşılaştırmalı Müzikal Analizi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2019.
- Galanti, Avram. *Türkler ve Yahudiler*. İstanbul: Tan Matbaası, 1947.
- Gürkan, Salime Leyla. "Yahudilik". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 43/187-197. İstanbul: TDV Yayınları, 2013.
- Hebrew-English Tanakh: The Jewish Bible*. Illinois: Varda Books, 2009.
- Karpeles, Gustav. *A Sketch of Jewish History*. Philadelphia: The Jewish Publication Society of America, 1897.
- Kitabı Mukaddes: Tevrat, Zebur, İncil*. İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi-Yeni Yaşam Yayınları, 2013.
- Kohler, Kaufmann. *Jewish Theology*. New York: The Macmillan Company, 1918.
- Özkan, İsmail Hakkı. *Türk Müsîkîsi Nazariyatı ve Usûlleri*. İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2016.
- Savran, Tuğba. *Kur'ân-ı Kerîm'in Makamsal Tilâveti Üzerine Bir Öğretim Modeli Önerisi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2021.
- Sharon, Moshe Sevilla. *Türkiye Yahudileri*. İstanbul: İletişim Yayınları, 1992.
- Smith, Chani Haran. "PaRDeS Hate'amim: Listening to the Music Inside the Orchard". *Journal of Synagogue Music* 48/1 (2023), 111-133.
- Topşir, Mustafa. *İstanbul'daki Yahudi, Hristiyan ve Müslüman Mabedlerinde Okunan Duaların Karşılaştırmalı Müzikal Analizi*. İstanbul: Kitap Dünyası Yayınları, 2023.
- Topşir, Mustafa. "Taamim Sembolleri ve Melodik Olarak İfade Edilmeleri". *İdil Sanat ve Dil Dergisi* 12/103 (2023), 373-400. doi: 10.7816/idil-12-103-08
- Yeprem, Mehmet Safa. "İlahiyat Fakültelerinde Müzikal İşitme, Okuma ve Yazma Çalışmaları". *Geçmişten Günümüze Uluslararası Dinî Müsîkî Sempozyumu*. ed. Şuayp Özdemir-Ayşegül Gün. 399-409. Amasya: Amasya Üniversitesi Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü, 2017.
- Wellesz, Egon. *A History of Byzantine Music And Hymnography*. Oxford: Clarendon Press, 1962.
- Yaşlı, Turgut. *İstanbul ve Kahire Tilavet Tavırlarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2018.